

ĮVYKIAI, PROBLEMOS, NUOMONĖS

„NEIŠNYKSTA NIEKAS, KAS KARTĄ YRA BUVĘS“ – Petras Maksimavičius	3
UGNINIO GAIDŽIO METŲ VILTYS – Rytis Motiejūnas	6
IŠ PAŠTO ŽENKLŲ SUDĖLIOJO J. BASANAČIŲ	7
KIEKVIENA PABAIGA, TAI NAUJA PRADŽIA. SU NAUJAISIAIS! – Jurgita Stankauskaitė	11
LIETUVIAI, ĮKOPE Į EVERESTĄ – Valdemaras Ylevičius	12
DIDŽIAUSIAME LIETUVOS ROŽYNE KURIAMA PASAULINIO LYGIO KOLEKCIJA	13

KULTŪROS BARUOSE

PRAEJUSIEJI METAI SEINŲ „LIETUVIŲ NAMUOSE“ – Dalia Astrauskienė	8
TRIJŲ KARALIŲ ŠVENTĖ KAUNE – Jurgita Stankauskaitė	10

IŠĖJĘ NEGRĮŽTI

SUDIE, ČERNELIENE, MIELA KAIMYNE – Irena Gasperavičiūtė ...	14
--	----

IŠ MŪSŲ PRAEITIS

SUVALKŲ GUBERNIJOS POLITINĖS APŽVALGOS: 1892 METAI – Algimantas Katilius	18
1940-ŪJŲ SOVIETŲ INVAZIJOS PIRMOJI AUKA – POLICININKAS ALEKSANDRAS BARAUSKAS – Gintaras Lučinskas	21

SKELBIMAI

SPAUDA RAŠĖ

LIETUVOS ŽINIASKLAIDA	26
-----------------------------	----

Viršeliuose:

Kai žiema su rudeniū susimaišo (Valdo Žilionio nuotr.)
 Šalčio glėbyje (Valdo Žilionio nuotr.)

REDAKCIJOS ADRESAS:

16-515 Puńsk, ul. A. Mickiewicza 23
 tel./faks. 87 5161 416
 www.e-ausra.pl
 ausra@o2.pl

LEIDŽIA:

Lenkijos lietuvių draugija
 16-500 Sejny, ul. 22 Lipca 9
 tel./faks. 87 5162 125

Vyr. redaktorė – Irena Gasperavičiūtė
 Redakcijos sekretorius – Petras Vitkauskas
 Stilistė, korektorė – Birutė Burdinaitė-Ołow
 Techn. redaktorė – Aldona Jonušonytė

KORESPONDENTAI: Petras Maksimavičius,
 Eugenija Pakutkienė, Jurgita Stankauskaitė

Spausdino „Aušros“ leidyklos spaustuvė.

Numeris pasirašytas spaudai 2017-01-12.

Rankraščiai taisomi ir trumpinami redakcijos
 nuožiūra. Redakcijos nuomonė nebūtinai sutampa
 su autorių nuomone.

„Aušros“ redakcijos sąskaita:

BS Sejny O/Puńsk, ul. A. Mickiewicza 52,
 16-515 Puńsk
 Nr. 33 93540007 0070 0000 0198 0008
 SWIFT / BIC kodas: POLU PL PR

Lenkijos lietuvių draugijos sąskaita:

BS Sejny, ul. Marchlewskiego 1, 16-500 Sejny
 Nr. 23 93540007 0000 0000 0198 0002
 SWIFT / BIC kodas: POLU PL PR

RUCH S.A. vykdoma prenumerata
 Spausdinto leidinio prenumeratą galima užsakyti
 tiesiogiai interneto tinklalapyje www.prenumerata.
 ruch.com.pl. Kilus klausimų, prašom rašyti el. p.
 adresu prenumerata@ruch.com.pl arba skambinti
 „RUCH“ Klientų aptarnavimo centrui tel. 22 693
 70 00 arba 801 800 803 (darbo dienomis 7–17 val.).
 Skambučio kaina priklauso nuo operatoriaus.

Zrealizowano dzięki dotacji Ministra Spraw
 Wewnętrznych i Administracji.

Ministerstwo
 Spraw Wewnętrznych
 i Administracji

Mieli skaitytojai!

IRENA GASPERAVIČIŪTĖ

Nors ir atšventėme Naujųjų metų atėjimą, šioje „Aušroje“ dar nemažai praėjusiųjų aidų. Norisi pažvelgti, kokie jie buvo, ko įnešė daugiau: ramybės ir gerovės ar rūpesčių ir nerimo. Akivaizdu, kad jie atvėrė duris naujiems vėjams tiek Lietuvoje, tiek Jungtinėse Amerikos Valstijose. Beje, kas vyksta ten, už Atlanto, tiesiogiai liečia ir mus. Išsamiau apie minėtuosius pasirinkimus skaitykite Rychio Motiejūno straipsnyje. Tačiau norėtusi pasidalinti viena neseniai perskaityta žinia: JAV lietuvis gydytojas, turintis Čikagoje skausmo gydymo kliniką, Jonas Prunskis, pastarąją kadenciją buvęs Seimo ir PLB komisijos pirmininkas (man yra tekę su juo bendradarbiauti šioje komisijoje), lankęsis „Trump Tower“, kur įsikūrusi Trumpo komanda, vėliau „Lietuvos žinioms“ sakė, kad greitai gali pradėti patarinėti naujam prezidentui Donaldui Trumpui. Kaip matome, užsienyje gyvenantys lietuviai gali (ir tai jau ne kartą istorija yra patvirtinusi) atlikti labai svarbų vaidmenį Lietuvos saugumo klausimu. J. Prunskis interviu „Lietuvos žinioms“ sakė: „Lietuva, visos Baltijos šalys yra svarbios Amerikai, nes tai rytinis NATO flangas. Tačiau Amerikai reikia stipraus sąjungininko, o dabartinė emigracija iš Lietuvos tikrai nestiprina mūsų valstybės. Vienas būdų stabdyti žmonių išvykimą – užtikrinti ekonominį šalies augimą, visų pirma sukurti palankias sąlygas verslui.“

Belieka tikėtis, kad informacija pasitvirtins ir J. Prunskis patarinės Amerikos prezidentui. Ypač dabar tai būtų itin svarbu.

Šioje „Aušroje“ rasite ir mūsų krašto praėjusių metų gyvenimo nuotrūpų. Tai Seinų „Lietuvių namų“ kultūrinio gyvenimo apžvalga, Petro Maksimavičiaus pamąstymai apie Seinų kunigų seminarijoje lietuvių menės įkūrimo svarbą.

„Neišnyksta niekas, kas kartą yra buvęs“

Apie lietuvių menę Seinų kunigų seminarijos rūmuose

PETRAS MAKSIMAVIČIUS

Dabartis savaimė kuria ateitį. Jeigu mes visi norėtume numatyti ateitį ir pagal ją formuoti dabartį, rizikuotume žiauriai apsirikti: prasilenkti su ateitimi ir nieko gero neduoti dabarčiai. Ne, tai ne mano mintys. Aš taip giliai mąstyti ir rašyti nemoku. Stengiuos perteikti tai, ką 1933 metais parašė Seinų kunigų seminarijos auklėtinis Vincas Mykolaitis-Putinas „Altorių šešėly“. Jis buvo taip pat šventai įsitikinęs, kad „neišnyksta niekas, kas kartą yra buvęs“. Jeigu toliau skaitysite, tai ir suprasite, kodėl šandien jo mintis prisiminiau.

2016 metais Seinuose baigėsi gana svarbiu įvykiu, kurį prasidedant 2017-iesiems vertėtų priminti. Šis įvykis neturi, bet gali lemti kai kuriuos pokyčius, kokių Seinuose ilgai laukėme. Kalbu apie sutarties dėl lietuvių menės buvusiuose Seinų kunigų seminarijos rūmuose įkūrimo pasirašymą. Nors tai nesulaukė didesnio žiniasklaidos dėmesio, tačiau įvykis, mano manymu – istorinis.

Nepaisant formalaus sutarties pasirašymo, lietuvių menė Seinuose jau

kuriama. Parengtas techninis projektas, gauti Lenkijos paminklosaugos reikiami leidimai, pradėti kai kurie patalpos tvarkymo darbai.

Lietuvių menės kūrimas Seinuose prasidėjo gerokai anksčiau. Pirmąjį, tuo metu gan originalų, pasiūlymą, jeigu neklystu, išklėlė pirmasis po Lietuvos nepriklausomybės atkūrimo Lietuvos kultūros ir švietimo ministras, vėliau LR Prezidento Valdo Adamkaus patarėjas dr. Darius Kuolys. Kai kas dar tikriausiai prisime-

nate Lituaništinę konferenciją, kuri 2013 m. vyko Seinuose. Jos dalyviai entuziastingai pritarė idėjai, jog reikia dėti pastangas, kad Seinų kunigų seminarijos rūmuose tokia menė atsirastų.

Tuo metu buvo siūlymų įrengus menę pakviesti ją atidaryti Lenkijos ir Lietuvos premjerus ar prezidentus. Tai būtų simbolinis ir iškalbingas įvykis, rodantis abiejų šalių ketinimą akcentuoti bendros praeities svarbą, kuriant geresnę nūdieną. Per tą laiką ir vienoje, ir kitoje šalyje pasikeitė ne tik premjerai. Įvyko daug kitų reikšmingų pokyčių. Tačiau pati idėja tokiu originaliu būdu ieškoti bendrų abiem tautoms

Nepaisant formalaus sutarties pasirašymo, lietuvių menė Seinuose jau kuriama. Parengtas techninis projektas, gauti Lenkijos paminklosaugos reikiami leidimai, pradėti kai kurie patalpos tvarkymo darbai.

Būsima lietuvių menė

sąlyčio taškų Lietuvos ir Lenkijos pasienyje įsikūrusiuose Seinuose nežlugo.

Visai neatsitiktinai šis sumanymas gimė lituanistų galvose. Būdami Seinuose ir diskutuodami įvairiomis su lituanistika susijusiomis temomis jie lankė Seinų krašto svarbiausias kultūros paveldo vietas. Diskutavo, fotografavo ir svarstė, kaip skleisti lituanistines žinias apie Seinus ir iš Seinų. Matyt, pasaulyje nėra nei vieno lituanisto, kuris nežinotų apie Seinų kunigų seminarijos absolventų indėlį į lietuvių kalbą ir literatūrą. Pakanka vien priminti Vincą Mykolaitį-Putiną. Jo „Altorių šešėly“ – pirmasis lietuvių psichologinis intelektualinis romanas, kuriame nuosekliai gilinamasi į žmogaus mintis, išgyvenimus, jausmus. Sprendžiama labai daug psichologinių problemų: kunigystės, gyvenimo kelio ieškojimo, menininko asmenybės laisvės. Autobiografiškumas ir kunigų gyvenimo atskleidimas šį veikalą labai išpopuliarino. Verta pridurti – tai autoriaus gyvenimas ir mokymasis

Seinuose lėmė romano „Altorių šešėly“ atsiradimą. Todėl labai norėtųsi sulaukti laikų, kai šis kūrinys bus žinomas visiems Seinų gyventojams. Daugelis jų šiandien net nežino, kad tas palikimas tai taip pat jų didžiulis turtas.

Tikriausiai vien V. Mykolaičio-Putino kūrybos ir to laikmečio aprašymų pakaktų užpildyti net trečdaliui didžiulių Seinų kunigų seminarijos rūmų, o ką kalbėti apie kitų seminarijos auklėtinių nueito gyvenimo kelio pristatymą...

Lituanistų konferencijoje iškelta idėja tuo metu atrodė nereali, bet ji neužgeso, buvo primenama įvairiuose forumuose ar neformaliuose susitikimuose.

Šią mintį vėliau susitikime su naujuoju LR konsulato Seinuose vadovu

Vaclavu Stankevičiumi pakartojo Lenkijos lietuvių bendruomenės atstovai. Sprendimas buvo teisingas, kadangi Seinų lituanistinis indėlis į visos lituanistikos raidą – tai taip pat Lietuvos valstybės rūpestis ir pareiga jį išsaugoti. Kaip toliau rutuliojosi šios idėjos įgyvendinimas iki 2016 m. pabaigos, nedaug kas žino ir, matyt, greit nesužinos. Gal kada nors dienos šviesą išvys surašyti atsiminimai.

Grįžkime į 2016-ųjų pabaigą. LR konsulato Seinuose vadovo Vaclavo Stankevičiaus ir Seinų parapijos klebono kun. Zbignevo Bzdako (Zbigniew Bzdak) iniciatyva š. m. gruodžio 21 d. Seinų parapijos namuose surengtas kalėdinis susitikimas. Renginyje dalyvavo Seinų apskrities savivaldybių vadovai, lietuvių ir lenkų švietimo bei kultūros įstaigų atstovai, Seinų, Punsko ir Lazdijų parapijų dvasininkai. Renginio metu pasirašyta sutartis dėl lietuvių menės buvusiuose Seinų kunigų seminarijos rūmuose įkūrimo. Ją pasirašė Seinų parapijos klebonas Zbignevas Bzdak, Trakų istorijos muziejaus direktorius Virgilijus Poviliūnas, Seinų paminklų globos draugijos pirmininkas Robertas Kliučnykas (Robert Klucznik) bei Vysk. Antano Barausko fondo „Lietuvių namai“ Seinuose valdybos pirmininkė Danutė Valukonytė.

Tikriausiai vien V. Mykolaičio-Putino kūrybos ir to laikmečio aprašymų pakaktų užpildyti net trečdaliui didžiulių Seinų kunigų seminarijos rūmų, o ką kalbėti apie kitų seminarijos auklėtinių nueito gyvenimo kelio pristatymą...

Sutartyje rašoma: „(...) Sutarties šalys susitaria bendradarbiauti kuriant lietuvių menę Seinų dominikonų vienuolyno rūmuose. Projekto tikslai: stiprinti lenkų ir lietuvių bendruomenių dialogą, plėtoti kaimyninį bendradarbiavimą, populiarinti Seinų krašto istoriją,

ypatingą dėmesį skiriant Seinų vyskupijos ir Seinų kunigų seminarijos indėliui į sielovados, kultūros ir švietimo raidą šiame krašte.“ Be kita ko, pabrėžiama, kad Trakų istorijos muziejui neapibrėžtam laikui suteikiama galimybė nemokamai naudotis menės patalpomis, o visiems norintiems nevaržomai ir nemokamai lankyti ten esančias ekspozicijas. Svarbus ir tas punktas, kuriame numatyta, jog susitariančios šalys įsipareigoja sudaryti kuo geriausias sąlygas, kad įgyvendinant projektus (parodos, tyrimai) juose dalyvautų muziejininkai, kultūros, švietimo atstovai ir ypač jaunimas.

Kalėdinio susitikimo metu nuskambėjo daug prasmingų minčių ir linkėjimų stiprinti bendradarbiavimą ir kartu kurti geresnę abiejų šalių bei Seinų krašto ateitį. Galima pasakyti, kad tai nieko naujo. Tokiuose susitikimuose diplomatiniais sumetimais paprastai ir išsakomi tokie žodžiai ir mintys. Tačiau verta atkreipti dėmesį į gilesnę šio įvykio prasmę.

Prieš šį susitikimą įvyko keli Seinams svarbūs minėjimai. Rašau – Seinams, kadangi tie minėjimai buvo skirti ne tik lietuviams, bet ir lenkams. Paminėtos 150-osios Lietuvos Nepriklausomybės akto signataro ir Seinų kunigų seminarijos auklėtinio vysk. Justino Staugaičio gimimo metinės. Minėjimas vyko Seinų kunigų seminarijos rūmuose. Kiek vėliau Seinų vyskupų rūmuose paminėtos Seinų „Šaltinio“ leidyklos įkūrimo 110-osios metinės. Šiuose renginiuose dalyvavo visi tie, kas lemia dabartinį Seinų krašto kultūrinį, politinį ar dvasinį gyvenimą. Vėlgi neminėsiu

pasakytų kalbų turinio. Svarbus pats dalyvavimas ir reikšmingų Seinams įvykių, nors kartais ir skirtingai vertinamų, pripažinimas. Man atrodo, kad tai didelis žingsnis pirmyn.

Ne, tai nebuvo pirmas lietuvių kultūros požiūriu svarbus minėjimas, organizuotas už „Lietuvių namų“ ribų. Juk dar taip neseniai Seinuose „Lietuvių namų“ net nebuvo. Prisimenu, kad „Šaltinio“ leidyklos 90-ąsias įsteigimo metines 1996 m. minėjome Seinų miesto kultūros namuose. Tai buvo puikus ir labai vykęs minėjimas, tačiau jo svarbos ir reikšmės neišgirdo tie, kas tuo metu formavo Seinų istorinę politiką. Jie neatvyko ir nedalyvavo.

Vėliau įvykiai rutuliojosi savo vaga. Blogai atsitiko, kadangi tos istorinės politikos pavyzdžius šiandien matome Berznyko kapinėse, paminklų įrašuose, patriotinių minėjimų metu sakomose kalbose. Žinoma, nesu naivus. Dar sunku tikėtis, kad diskusijos apie abipuses istorines nuoskaudas Seinuose greit pasieks akademinį

lygį. Tačiau tokių diskusijų daugėja.

PABAIGOJE

Nėra lengva kalbėti ar rašyti apie Seinų praeitį, kai ji labai komplikuota ir kai sunku rasti lengvus ir visiems suprantamus atsakymus į esminius klausimus. Tačiau svarbu kantriai siekti, kad tas, kas nori klausyti, nenusigręžtų ir nenuieitų. Sunku tai daryti. Bet kitu atveju patenkame į uždara ratą. Kalbame tik sau ir aiškiname sau tai, ką ir taip žinome ir suprantame. Mano manymu, tokia ir yra kuriamos lietuviškos menės prasmė – pagaliau išsiveržti iš uždaro rato. Ar toji kuriama menė mums, lietuviams, reikalinga? Iš dalies taip. Visų pirma tam, kad parodytume, jog mūsų protėvių palikimas didingas ir gražus. Bet jeigu tik tam reikalinga, tai sukursime eilinį muziejų, kurį mes patys ir lankysime. Geriau tada nieko nekurti ir žiūrėti į žmonių ir laiko suniokotas seminarijos rūmų sienas.

Sutarties signatarai

Jolantos Bagdonavičienės nuotr.

Ugninio Gaidžio metų viltys

RYTIS MOTIEJŪNAS

Pasibaigę metai finišavo netikėtai. Naujametę naktį daugelis Lietuvos vietų pasitiko besniege gėla, o jau už kelių dienų driokstelėjo stingdantis šaltis ir temperatūra nukrito žemiau 20 laipsnių šalčio, o žemę padengė storokas sniego sluoksniš. Šaltukas kiek atlyžo, bet dar nepasitraukė. Na, o kol jis spigina, trindami paraudusias nosis galime aptarti praėjusius 2016 metus.

Metai buvo įdomūs. Pasaulis kunkuliavo ir šurmuliavo. Britai trenkė durimis ir nusprendė palikti Europos Sąjungą. Lietuviai išsirinko naują valdžią, JAV – naują prezidentą. Abi valstybės panašios tuo, kad jose laimėjo ne tie, kurių tikėtasi...

Gerai tai ar blogai? Sunku pasakyti. Žalieji valstiečiai, žadėję permainas, sudarė koaliciją su valdžioje anksčiau buvusiais socialdemokratais. Todėl ir kai kurie ministrai liko seni, iš praėjusios Seimo daugumos kadencijos. Bet šiaip naujovių daugiau nei seno.

Kažką kalbėti apie naujosios Vyriausybės darbą dar anksti, ji prisaikdinta tik gruodžio 13 d. Jos programoje gana aptakiai kalbama apie daugelio opių problemų sprendimą. Kol kas realių darbų matyti nedaug, gal todėl, kad valdžios vyrai dar gana atsargūs ir nevengia atsisukti, jei tik jaučia pasipriešinimą. Karbauskio ir Skvernelio kompanija nesusipyko su Prezidente, kas maloniai stebina, prisiminus, kiek ginčų dėl ministrų skyrimo būta po 2012 m. Seimo rinkimų. Tiesa, naujosios daugumos deputatų margumas leidžia teigti, kad galime sulaukti visokiausių netikėtumų. Tačiau čia jau viskas priklausys nuo to,

kaip R. Karbauskiui pavyks suvaldyti savo kariauną.

Kol kas jokių didesnių skandalų nekilo. Kalbama apie kovą su alkoholizmu ir tautinių kostiumų vaikams dalybas, bet tokius ketinimus derėtų tik sveikinti. Valdantieji nusprendė truputį (ne tiek, kiek žadėjo) padidinti pensijas, tačiau pakėlė kai kuriuos mokesčius. Suprantama, kad viena yra žadėti, o kita – daryti. Todėl belieka konstatuoti, kad naujoji Vyriausybė pilna gerų ketinimų. Ar jie virs realiais darbais, ar išliks tik pažadais, parodys artimiausia ateitis. Na, o kol socialdemokratai ir konservatoriai tarpusavyje aiškinasi, kas kaltas dėl nelaimėtų rinkimų, ir žada iš naujo rinkti savo vadovus, rinkimų nugalėtojų populiarumas vis auga ir dabar jau siekia apie 30 %. Tiesa, didžioji lietuviškosios žiniasklaidos dalis apie naująją valdžią atsiliepia nepalankiai ir laukia nesulaukia, kada gi ji susidurs su rimtais iššūkiais. Tik išlieka abejonė – ar tai daroma nuosirdžiai, stengiantis laikytis objektyvumo, ar dėl to, kad pralaimėjo tų žurnalistų numylėtiniai? O gal tie daugumai žmonių pakyrėję pasipūtę ilgamečiai politikai ir pralaimėjo todėl, kad savo puikybės bokštuose užmiršo paprastus žmones, o ne todėl, kad *runkeliai jų nerinko*?

XXX

Panašaus pobūdžio isterija kilo ir po JAV prezidento rinkimų. Tiesa, šalies vadovas ten renkamas netiesiogiai, per rinkikų kolegiją, tačiau keletą savaičių po rinkimų net mirgėjo apokaliptinės naujienų antraštės. Išrinko ne tą? Bet juk tai ir

yra demokratija... Liberalioji žiniasklaida trimituoja apie D. Trumpo tariamą nekompetenciją daugeliu klausimų, tačiau užmiršta, kad šalį valdys ne jis vienas, o jo pasirinktoji komanda. Europoje visi užia dėl to, kad naujasis JAV vadovas neva atiduos rytinę žemyno dalį Rusijos įtakai, nes yra labiau susirūpinęs augančia Kinijos galia. Tai tiesa, bet visai nereiškia, kad būsime palikti likimo valiai. D. Trumpo oponentai užmiršta, kad jis yra tikras amerikietis ir gana kietas derybininkas. O ir jo priekaištai, kad patys europiečiai apleido savo gynybos klausimus, yra teisingi. Pagaliau triukšmelis kilo ne dėl to, kad naujasis prezidentas kažko nežino ar nesuvokia (tam yra patarėjai), o todėl, kad jis yra naujas žmogus politikoje. Kas dar pamena, galime priminti, kad ir po D. Reigano išrinkimo prieš keliasdešimt metų daug kas piktinosi, kad tas aktorius visai neišmano politikos. Tačiau kaip tik šis žmogus daug prisidėjo prie SSRS griūties ir yra gerbiamas visame pasaulyje.

XXX

Naujosios Lietuvos valdžios noras stiprinti šalies gynybos pajėgumus sveikintinas. Turint šalia nelabai draugišką kaimynę atsarga gėdos nedaro. Galima tik pasidžiaugti noru jau kitais metais pasiekti „standartinę“ NATO 2 % nuo BVP finansavimą ar net planais grąžinti privalomąją karinę tarnybą. Nuo 9 mėnesių karinių pratybų jaunimėlis tikrai neprazus. Tik suklūsti verčia kai kurie vidiniai dalykai. Kalbame apie vidinį pakrikimą ir netvarką. Juk 1940 m.

Lietuvos kariuomenė tikrai buvo neblogai ginkluota ir galėjo priešintis, bet turėjo generolą Vitkauską, liepusį nesipriešinti bolševikinei invazijai. Dabar, praėjus beveik aštuoniems dešimtmečiams, retkarčiais išlenda viešumon faktai, nemažoniai primenantys anuos laikus. Čia ir istorija su Panevėžio apskrities šaulių vade, Lietuvos kariuomenės kapitone, įžūliai besifotografuojančia Rusijos vėliavos fone su žvaigždėta ausine kepure. Ji, beje, dar turi ir brolių, gyvenančių Maskvoje ir dirbančių vietos valdžiai paklusnioje radijo stotyje. Ir žioplą norą statyti informacinį centrą, kai statybininkų akcininkais yra „kuklūs“ Karaliaučiaus krašto gyventojai, ir net paiką žiniasklaidininkų norą iš kiekvieno trečiaeilės aktorės išsišokimo sukurti skandalėlį, ką noriai pasičiumpa ir ištransliuoja užsienio žiniasklaida. O kai atsimeini, kad mūsų kariniai malūnsparniai ir šiandien remontuojami Rusijoje

(nes yra rusiškos gamybos) arba kad pasieniečiai savo elektronines stebėjimo priemones pirkė iš rusų bendrovių, darosi visai nelinksma. Ir tai ne sąmokslų teorija. Lenkijos lietuviams, socializmą išgyvenusiems santykinai „švelniuose“ totalitarizmo gniaužuose, sunku net ir įsivaizduoti, kiek sovietizmu persmelktas yra dabartinės Lietuvos gyvenimas, kiek tokių pseudopatriotinių vitkauskų ir šiandien užima atsakingus postus, galinčius lemti mūsų ateitį.

Yra ir optimistų. Štai vis pakalbama apie emigrantų grįžimą namo. Vienoje TV žinių laidoje Alytaus meras džiaugiasi, kad šiemet jo miesto gyventojų skaičius sumažėjo tik tūkstančiu, ir tikisi, kad kitąmet jau nemažės. Bet ką veikti šiame mieste? Juk visada, kai kažkas nori daryti, kyla nemažas susierzinimas ir protestai. Tame pačiame Alytuje planuojama atidaryti mažytę betono gamyklėlę. Ir iš karto šaukiama, kad

ji terš aplinką, o jos keliamas triukšmas neleis žmonėms gyventi.

Pasaulis darosi vis mažesnis, jo tragiški įvykiai aidu atsišaukia tolimiausiųose planetos kampeliuose. Kol visi svarsto, koks bus naujasis JAV vadovas, mūsų žemyno pusę sukrėtė įvykiai Elke. Banalokas konfliktas pasibaigė žmogžudyste ir riaušėmis. Nuomonė dėl šios tragedijos pasidalino – vieni gina atvykėlius, kiti vietinius. Užia socialiniai tinklai, reikalaujanti teisingumo. O jei tas nužudytas žmogus būtų jūsų giminaitis, draugas ar pažįstamas? Kieno pusę pasirinktumėte jūs?

Naujieji metai tikrai turėtų būti įdomūs. Tikėkimės, kad ne tokiomis žiauriomis naujienomis kaip pernai... Pagaliau neskubėkime – juk tikrieji Gaidžio metai pagal rytiečių horoskopus prasidės tik sausio pabaigoje. Belieka visiems jums 2017-aisiais palinkėti sėkmės!

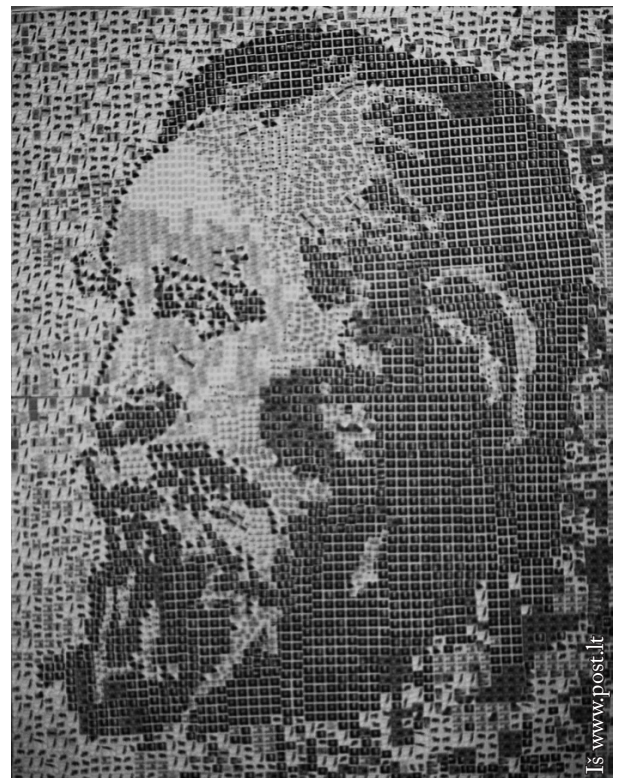
Iš pašto ženklų sudėliojo J. Basanavičių

Iš apyvartos išimti ir galioti nu-stoję lito nominalo pašto ženklai tapo originaliu meno kūrinium. Savo unikaliais piešiniais, sukurtais iš netradicinių medžiagų, stebinanti menininkė Jolita Vaitkutė iš daugiau nei 10 tūkst. pašto ženklų suklijavo tautos patriarcho – dr. Jono Basanavičiaus – portretą.

„Tai – netradicinis atsisveikinimas su lito nominalo pašto ženklais, kurie daugiau nei du dešimtmečius buvo klijuojami ant laiškų ir pašto siuntų. Baigėsi pereinamasis dvejų metų laikotarpis, kurio metu pašto korespondencijos siuntos dar galėjo būti apmokamos ir senaisiais – liti-niais pašto ženklais. Gruodžio 31-oji buvo paskutinė diena, kai už pašto paslaugas galėjome atsiskaityti buvusios nacionalinės valiutos – lito –

nominalo pašto ženklais“, – pažymėjo Lietuvos pašto Korporatyvinių reikalų departamento vadovė Rasa Kruopaitė-Lalienė.

Litas oficialia Lietuvos valiuta tapo 1993 m. birželio 25 dieną. Nuo tada pradėti leisti ir lito nominalo pašto ženklai. Pirmaisiais nepriklausomybės metais leistų pašto ženklų vertė dar buvo nurodoma rubliais, vėliau – laikinąja valiuta – talonais, kurie šnekamojoje kalboje dažnai vadinti „žvėreliais“ arba „vagnorkėmis“.

Praėjusieji metai Seinų „Lietuvių namuose“

DALIA ASTRUSKIENĖ

Praėjusiais metais suorganizuoti septyni tradiciniai Seinų „Lietuvių namų“ renginiai: Žiemos stovykla, Vasario 16-osios koncertas, Motinos dienos koncertas, Mindauginės, Kapelų šventė, Vėlinių koncertas ir Adventinis vakaras. Buvo vykdoma meno sklaida – surengtos parodos, įvairūs koncertai, spektakliai. Visos parodos, koncertai ir kiti renginiai buvo nemokami.

2016 metais veikė trys pagrindiniai meno kolektyvai. Jų veiklą finansavo Lenkijos Respublikos vidaus reikalų ir administravimo ministerija. Tai liaudiškos muzikos kapela „Šalcinis“ (vad. Vytautas Gavutis), vokalinė grupė „Intro“ (vad. Juozas Pileckas) ir šokių grupė „Seina“ (vad. Alina Dzimida). Popstudijos „Žiburys“, dailės ir grojimo būrelių veiklą „Lietuvių namai“ finansavo patys.

Kapela „Šalcinis“ koncertavo Tarptautinėje kapelų šventėje „Griežk, lietuvi“ Birštono kultūros centre, ansamblių sąskrydyje Burbiškiuose, Lietuvos karaliaus Mindaugo karūnavimo dienos minėjime, Tarptautiniame bendruomenių festivalyje „Vilingis“ Šventojoje, XIV tarptautinėje kapelų šventėje Seinuose, per „Šaltinio“ metinių minėjimą. Vokalinė grupė „Intro“ dalyvavo III chorų šventėje Žagariuose, ansamblių sąskrydyje Burbiškiuose. Savo pasirodymu praturtino Motinos dienos koncertą, Mindauginių renginį, Vėlinių koncertą bei Adventinį vakarą.

Seinų mėgėjų teatrui (vad. E. Pakutkienė) sudarėme galimybes dalyvauti Dzūkijos regiono mėgėjų teatrų šventėje-konkurse „Kaimo liktarna – 2016“, kuris vyko A. Žmuidzinavičiaus tėviškės sodyboje-muziejuje

Balkūnų kaime, VIII tarptautiniame mėgėjų teatrų festivalyje „Prie dvaro“ Taujėnuose ir Respublikinėje mėgėjų teatrų šventėje „Tegyvuoja Giraitė“ Matuizų kultūros centre.

Aktyviai 2016 m. veikė jaunimo šokių grupė „Seina“, vadovaujama Alinos Dzimidos. Grupės nariai savo programą parodė Naujametinės eglutės, Motinos dienos koncerto metu, dalyvavo Joninėse Veisiejuose, Tarptautiniuose šokių susitikimuose Ribnyke, ansamblių sąskrydyje Burbiškiuose, Mindauginių ir Vėlinių koncertuose bei Adventiniame vakare.

Pernai Seinų „Lietuvių namai“ kartu su Lazdijų meno mokykla įgyvendino Lietuvos kultūros tarybos finansuotą projektą „Bendra veikla suvienija Lazdijų ir Seinų krašto lietuvių vaikus“, kuriame dalyvavo apie 160 vaikų. Projekto įgyvendinimą pradėjome nuo edukacinio kultūros tako, t. y. Seinų ir Lazdijų programos pristatymo Tarptautiniuose šokių susitikimuose Ribnyke, kur vyko kartu su Lazdijų meno mokyklos Veisiejų skyriaus kapela „Trepšukai“ (vad. Irina Gudebskienė). Galimybę dalyvauti suteikė mums renginio organizatoriai, bet nuvykti ten galėjome Lietuvos kultūros tarybos dėka – ji padengė visas transporto išlaidas. Vėliau suorganizuotos ir įgyvendintos kūrybinės-edukacinės dirbtuvės Seinų ir Punsko krašte. Pirmąją dieną vaikai iš Lazdijų lankė Seinų lietuvių „Žiburio“ mokyklą, Seinų baziliką, kunigų seminariją, buvusią „Šaltinio“ spaustuvę, Vyskupų rūmus, lietuvių

Projekto dalyviai prie darbų parodos

karių kapus. Apsilankėme ir Lietuvos Respublikos konsulate. Konsulato vadovas Vaclav Stankevič šiltai mus pasitiko ir papasakojo apie konsulato darbą. Dalyviai mokėsi vilnos vėlimo pagrindų – užsiėmimus vedė Kornelija Mauliūtė, aktyviai dalyvavo šokių užsiėmimuose su „Lietuvių namų“ šokių vadove Alina Dzimida. Antrąją dieną projekto dalyviai vyko Punsko link, kur lankė Jotvingių ir prūsų gyvenvietę, „Aušros“ spaustuvę, Punsko bažnyčią bei Juozo Vainos etnografinį muziejų. Punsko lietuvių kultūros namuose vaikai susitiko su režisierė, aktore ir poete Jolanta Malinauskaitė-Vektoriene, kuri nepaprastai įdomiai papasakojo apie savo darbą ir vedė „gyvas teatro pamokas“. Juostų audimo, pynimo, siuvinėjimo, karpinių darymo užsiėmimus Punsko amatų dirbtuvėse vedė Aldona Vaicekauskienė, Anastazija Sidarienė, Onutė Budzeikienė, Audronė Slovikienė, Aldutė Grigutytė ir Kamilė Valinčiūtė. Dalyviai sužinojo, pamatė

„Spalvų gama“

ir išbandė save įvairiose srityse. Dailės paslapių Seinų „Žiburio“ mokyklos moksleivius Lazdijuose mokė Lietuvos tapytojas, grafikas, keramikas Juozas Gecevičius. Dailininkui talkino dailės skyriaus mokytojai Rita Vaickelionienė, Ala ir Valdas Dumbliauskai. Pasibaigus dirbtuvėms surengta projekto dalyvių darbų paroda.

Vaikai lankė Veisiejų regioninį parką ir Lazdijų krašto muziejų. Už kūrybinėse-educacinėse dirbtuvėse puikiai praleistą laiką nuoširdžiai dėkoju visiems užsiėmimų vadovams.

Gruodžio 6 d. Lazdijų viešojoje bibliotekoje ir gruodžio 8 d. Seinų „Lietuvių namuose“ vyko projekto „Bendra veikla suvienija Lazdijų ir Seinų krašto lietuvių vaikus“ šokio ir muzikos spektaklis „Spalvų gama“, kurį režisavo Saulius Lukošius. Spektaklio dalyviai: Seinų lietuvių „Žiburio“ mokyklos moksleiviai (vad. Alina Dzimida ir Juozas Pileckas), Lazdijų meno mokyklos choreografijos skyriaus šokėjai (mokytoja Miglė Kazakevičiūtė), popgrupė „Či-ki-ta“ (mokytojos Jurgita Kricekaitė-Guževičienė, Diana Talubienė) bei Veisiejų skyriaus moksleivės Grytė Mockevičiūtė ir Milena Kundraitė. Projekto dalyviams ir vadovams įteiktos padėkos ir suvenyrai.

Nuoširdžiai dėkoju visiems bendradarbiams, vadovams, būrelių ir kolektyvų nariams už puikų bendradarbiavimą 2016 metais. Kiekvienai nauji metai suteikia naujų galimybių, kurios padeda mums visiems kartu tobulėti. Sėkmingų 2017-ųjų!

Kūrybinių-educacinių dirbtuvių Lazdijų krašte dalyviai

Trijų karalių šventė Kaune

JURGITA STANKAUSKAITĖ

Sausio 6 dieną, Trijų karalių šventę, Lenkijos lietuvių etninės kultūros draugijos nariai su pirmininke Aldona Vaicekauskiene, Punsko pagrindinės mokyklos bei Punsko Dariaus ir Girėno gimnazijos moksleiviai su mokytoja Alicija Viganauskiene praleido Kaune. Kalėdų laikotarpį užbaigti ir atsisveikinti su puošniomis eglutėmis juos pakvietė Kauno tautinės kultūros centras.

Necilinė išvyka į žiemos švenčių baigtuves buvo planuojama nuo labai seniai. A. Vaicekauskienė pasakoja, kad su Kauno tautinės kultūros centro mokytoja Birute Nemčinskienė (folkloro ansamblio „Dailingė“ vadovė) visada norėjusi kartu veikti tautinės kultūros ir jaunosios kartos labui. Miesto šventė „Trys karaliai atkeliaavo – visas svietas uždainavo“ buvo proga ne tik dalyvauti Trijų karalių eisenoje, bet ir susitikti liaudies šokių scenoje. LLEKD pirmininkė visą laiką galvojo apie jaunimo liaudies šokių grupės subūrimą, tačiau vis trūkdavo šokėjų ir vadovų, kurie norėtų pasimokyti iš Lietuvos folkloro ansamblių senųjų tautos šokių. A. Vaicekauskienė džiaugiasi A. Viganauskienės

noru prisidėti siekiant įgyvendinti senus tikslus. Draugijoje dainininkų niekada netrūko, tačiau šokėjų grupės niekaip nepavykdavo suburti. Gali atrodyti, kad šiame krašte yra pakankamai šokių ansamblių, tačiau svarbu pabrėžti, jog LLEKD kuriamą šokių grupę galėtų atlikti primirštus senoviškus ratelius, žaidimus ar pynutes, kurių šiandien jaunimas ir suaugusieji jau nešoka.

Senais laikais Lietuvos regionai, ypač Dzūkija, garsėjo įvairiausiais apeiginiais šokiais. Išblukusi metų laikotarpių apeigų svarba ir esmė nunešė į užmarštį smagius šokius, per kuriuos linksmindavosi tiek jauniausieji, tiek vyriausieji. Atkreipkime dėmesį, kad LLEKD siekia

atgaivinti ne tik drobes, karpinius, juostas mūsų rankose ar sutartines mūsų lūpose, bet ir šokius. A. Vaicekauskienė tvirtai tiki, kad punskiečių pamoka su kauniškiais nenueis veltui, kadangi tos dienos vakarą išmokta nemažai šokių. Stebint jaunuosius šokėjus iš šalies, akivaizdu, kad visiems patiko toks pabendravimas su tautiečiais. Vakaroneg vedė „Ratilėlio“ vadovė Alvyda Česienė su savo ir kitų ansamblių jaunimu.

Apibendrinant Trijų karalių šventės įspūdžius, galima drąsiai teigti, kad šokis, tai savotiška šnekta su žmogumi. Tai lengvas ir linksmas būdas susipažinti su kitais. Šokis, tai vienas iš būdų pažadinti žmoguje ryšį su sava tauta.

Lietuvių liaudies šokių pamoka

Aldonos Vaicekauskienuos mudo.

Kiekviena pabaiga, tai nauja pradžia. Su Naujaisiais!

JURGITA STANKAUSKAITĖ

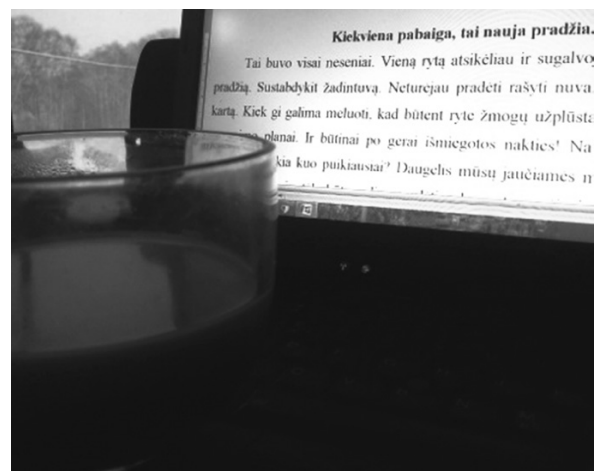
Tai buvo visai neseniai. Vieną rytą atsikėliau ir sugalvojau... Palaukit. Sumaišiau teksto pradžia. Sustabdykit žadintuvą. Neturėjau pradėti rašyti nuvalkiotais sakiniais. Bent jau ne šį kartą. Kiekgi galima meluoti, kad būtent rytą žmogų užplūsta stebuklingos mintys ar idealūs gyvenimo planai? Ir būtinai po gerai išmiegotos nakties! Na pasakykite, kurio iš jūsų ryte smege nys veikia kuo puikniausiai? Daugelis jaučiamės mieguisti, akys žvilgčioja į lovą, kad dar nors minutėlę būtų galima padėti galvą ant nespėjusios atvėsti pagalvės. Galbūt mes, žmonės, labai labai LABAI seniai (kai negyvenome mūruose, o laukinėje gamtoje, rūpindamiesi tik savo genties gyvybės išsaugojimu) tokie nebuvo. Tai-gi manau, kad tarp mūsų einšteinų nėra (nors Einšteinas greičiausiai irgi žmogiškai mėgdavo pasnausti prieš darbą). Pradėsiu nuo pradžių.

Tai buvo visai neseniai. Praėjusių metų pabaigoje, o gal antroje pusėje. Nesvarbu. Pernai teko daug pamatyti, išgyventi ir daug dalykų apmąstyti. Lenkijos lietuvių trikampį užplūdo jubiliejų banga, sujaukusi atskirtį tarp dabarties ir praeities. Užjaučiu vykusią renginių organizatorių ir dalyvių, kurių galvose užė uraganai nuo planavimo, bandymo įgyvendinti didelius tikslus, valandų trumpėjimo, išsausėjusių akių, skaitant šaltinius ar vartant senas nuotraukas. Iš vienos šventės teko bėgti į kitą. Jų metu tikrai norėdavosi sušukti: „Čia gyvena nuostabūs žmonės!“ Galima su tuo nesutikti ir

sakyti, kad per daug idealizuoju. Negyvenau TOJE praeityje, kai šis kraštas tik vystėsi, siekė ir darė. Aš ją pažįstu tik iš pasakojimų, todėl pasakotojams spaudžiu ranką už gebėjimą pajudinti žmoguje supratimo, pagarbos ir įvertinimo gyslelę. Sakyčiau, kad po tokių įvykių nelengva buvo grįžti į dabartį. Dar norėjosi pabūti kultūrinėje erdvėje, kurios, suprantu, niekada nepažinsiu. „Maniškė“ visada bus kitokia, nes kasmet ji kinta. Po žingsniuką, bet keičiasi, nes nieko nėra pastovaus. Štai taip ir imi suprasti, kad ir tu pats keitiesi. Nieko baisaus. Baisiausias tik pirmas susidūrimas su savimi, kurio vakar nepažinojai.

Šiandien gali netikėti, kad vakar buvo pernai. Nieko. Čia tik nauji metai atėjo. Padundėjo iš vakaro žemė nuo dirbtinių ugnių, sudrumstė žmogus prisnūdusią žemę, ir tiek. Pasijautei senesnis? Išsikėlei sau užduotis naujiems metams? Nusprendei šiomet būti geresnis? Šiek tiek sulieknėti? Geriau mokytis? Nieko nėra kvailiau už pasižadėjimus Naujųjų metų išvakarėse, kurie niekada nesulaukia vasario. Na gerai, tegul bus – kovo. Iš viso jie jau kitą dieną išgaruoja kartu su burbuliukais. Pasižadu sau nežadėti. Vietoj žadėjimo nuspręsiu ir darysiu. Supratau tai neseniai. Naujieji metai čia niekuo dėti. Juos kaltinti galiu dėl vieno – noro palinkėti žmonėms neprarasti sąvęs. Ei tu, rymantis virš šių

sakinių! Išlik savimi, toks, koks esi! Ar kartais jautiesi taip, lyg būtum kitoks nei visi? Nesupranti, kodėl, bet tavo protas sako, kad gyveni kitame pasaulyje? Vadinasi, ypač jautriai reaguoji į pasaulį, jauti jį žymiai stipriau už kitus. Nesistenk būti toks kaip kiti. Tokių pilna. Jeigu nuoširdžiai ko nors trokšti, tikėk savimi, kad ir kaip norėtų žmonės tave atitraukti nuo tavo svajonių. Nesigirk. Niekada nežinai, ar tavo sėkmė nebus nužiūrėta pavydo akimis. Atsargiai rankiok žodžius, kad nesulauktum per daug patarimų. Niekada nežinai, kas bus parašyta tarp eilučių. Norėtusi, kad pagiežos, neapykantos, nesupratimo žvilgsnių būtų kuo mažiau. Tu irgi norėtum matyti pasaulį geresnį. Gali tai padaryti savo gerumu ir širdies šiluma. Eidamas gatve šypsokis. Pamatysi, kad ir jie pradės tau šypsotis. Neturi ko prarasti. Metai bėga. Ta proga pakelkim visi savo nosis nuo batų galiukų ir pasišypsokim kartu. Galiausiai ir pats šalčiausias akmuo pradės atšilti.

Lietuviai, įkopę į Everestą

VALDEMARAS YLEVIČIUS

Kaip teigia interneto naujienų portalas 15min.lt, pirmasis šiais metais Jonavoje gimęs kūdikis gavo išskirtinį vardą – Everestas. Mažylis atėjo į šį pasaulį sveikas. Jo išskirtinis vardas privertė susimąstyti apie lietuvius, kurie yra įkopę ar bandę įkopti į Everestą, aukščiausią pasaulio viršūnę, iškilusią virš jūros lygio net 8850 metrų.

Everestas stūkso Himalajų kalnyne Azijoje, tarp Kinijos (Tibeto) ir Nepalo. Tibetiečiams tai visada buvo gero-kai daugiau negu kalnai. Tai ypatinga jų gyvenime sakrali vieta, sujungianti religinę, dvasinę ir mitologinę reikšmę į budizmo pasaulėjautą. Tibetiečiai Everestą vadina Džomolungma (tai reiškia „Visatos motina“ arba „Deivė, pasaulio motina“).

Pirmosios ekspedicijos į Everestą surengtos anglų 1921 m. Pasiiektas 7007 metrų aukštis. Po to ir daugiau sykių (ne visada sėkmingai) kopta. Tačiau pačią viršūnę pasiekti pavyko tik 1953 m. Naujosios Zelandijos alpinistui Edmundui Hilarui ir šerpui Tensingui Norgėjui. Įdomu, kad jausniausias alpinistas, pasiekęs viršūnę, yra amerikietis Jordan Romero. Tai jis padarė 2010-aisiais, būdamas 13 metų. Kopė į kalną lydymas tėvų ir padėjėjų.

Pirmoji lietuvių ekspedicija į Himalajus suorganizuota 1992 m. Šią idėją į Lietuvą dar 1988 m. atvežė lenkų alpinistai Vanda Rutkevič (Wanda Rutkiewicz) ir Ježis Kukučka (Jerzy Kukuczka). Pirmieji alpinistai V. Šaduikis ir V. Vitkauskas įkopė į 7800 metrų aukštį. Viršūnę pasiekti ne-

pavyko dėl itin blogų oro sąlygų. Tačiau po metų tikslas jau buvo pasiektas.

Pirmasis lietuvis, kuriam pavyko pasiekti viršūnę, buvo Vladas Vitkauskas, antrąkart kopęs su Nepalo moterų ekspedicija. Tai jis padarė 1993 m. gegužės 10 d., tapdamas pirmuoju Baltijos šalių piliečiu, įveikusi Everestą.

Po 10 metų, 2003 m. gegužės 22 d., į Everestą įkopė šiaurietis alpinistas Saulius Vilius. Jis kopė su Estijos alpinistais iš Tibeto pusės. Savo pergalę skyrė žymaus lietuvių keliautojo

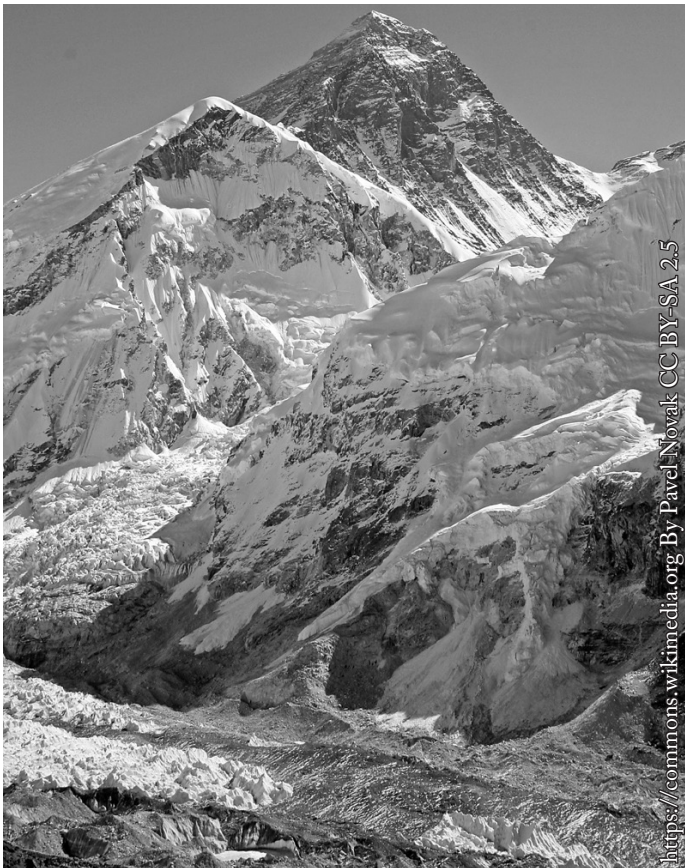
Antano Poškos 100-osioms gimimo metinėms paminėti. Taip pat buvo sukakęs penkiasdešimtmetis nuo pirmojo įkopto į Everestą.

2007 m. viršūkalnę pasiekė net du lietuviai. Gegužės 15 d. sėkmė nu-sišypsojo Aldui Baltučiu, o gegužės 21 d. – Dariui Vaičiuliui.

Pirmoji lietuvė moteris, bandžiusi įkopti į aukščiausią pasaulio viršūnę – Aldona Skėraitytė. Deja, jos ekspedicija, kuri vyko 2011 m., nepasiekė galutinio tikslo. Įkopus į 7 kilometrų aukštį alpinistei teko nutraukti savo žygį dėl ligos, kurią sukėlė šaltis.

Tačiau jau 2013 m. lietuvei Editai Nichols pavyko tapti pirmąja lietuve moterimi, pasiekusia „pasaulio stogą“. Po labai sunkios ir sudėtingos misijos, kenčiant šaltį ir kopiant sudėtingu šiauriniu šlaitu, gegužės 22-osios rytą ji pasiekė viršūkalnę. Tik pusė šios ekspedicijos komandos narių pasiekė tikslą, todėl lietuvis pasiekimas dar svarbesnis ir džiugesnis visai Lietuvai.

Everesto viršūkalnę traukia alpinistus iš viso pasaulio. Tačiau ne visada kopimas klostosi sėkmingai. Kartais kalnai pareikalauja aukų. Iš kelių tūkstančių alpinistų, kopusių į Everestą, apie 200 pakeliui žuvo. Daug kūnų liko palaidoti šaltuose kalnų sniegyuose, kur temperatūra nukrenta net iki 60 laipsnių. Yra buvę atvejų, kai mirties gniaužtuose įstrigusius alpinistus kiti alpinistai, kopiantys į viršūnę, palikdavo be pagalbos. Mat kartais nėra galimybės padėti nelaimėliams, o kartais tikslo siekimas būna toks svajinantis, jog niekas neatsigręžia atgal, kad padėtų. Tokia yra alpinizmo kasdienybė. Vieni sunkiu darbu ir kova su gamta pasiekė savo tikslą, kiti liko kalnuose amžiams.

https://commons.wikimedia.org/By Pavel Novak CC BY-SA 2.5

Didžiausiame Lietuvos rožyne kuriama pasaulinio lygio kolekcija

Vos pasukus už Vytauto Didžiojo universiteto Kauno botanikos sodo oranžerijos, maždaug 6 tūkstančių kvadratinį metrų plote, vasaros metu saulėje spindi ir bitėmis dūzgia tūkstančiai žiedų ant beveik tūkstančio veislių bei rūšių rožių.

LEGENDINIŲ SELEKCIŲ HIBRIDAI

Gausiausia istorinių rožių kolekcija, įdomiausi ir naujausi šių dienų hibridai iš legendinių Europos ir Amerikos selekcininkų – tikras lobis rožių mėgėjams. Yra ir pačių seniausių istorinių rožių, bet yra ir modernių rožių grupės: arbatinės hibridinės, floribundinės, poliantinės. Kiti hibridai susodinti pagal juos sukūrusius selekcininkus ar selekcinines kompanijas: David Austin, Meilland, Kordes, Tantau, Noack, Delbard ir kiti rožių mėgėjams puikiai žinomi vardai.

„Šiuo metu tai – gausiausia Lietuvos rožių kolekcija, kurioje auginame netoli tūkstančio skirtingų veislių/rūšių. Vis dėlto skaičiai dar ne viskas:

svarbu ne kiekybė, o kokybė. Kolekcijoje turi būti kuo didesnė grupių įvairovė. Drįstu teigti, kad VDU Kauno botanikos sode kuriamas rožynas – tai jau rimtos, pasaulinio lygio kolekcijos pradžia, – apie rožyną ir jo formavimo principus pasakojo vyresn. botaninių kolekcijų kuratorė Dovilė Rylienė. – Tą lygį pasiekti nėra taip paprasta. Iš pirmo žvilgsnio lyg ir nesudėtinga – nusiperki daug skirtingų veislių ir pasodini. Bet reikia susigaudyti toje begalinėje įvairovėje ir pasirinkti įdomias, vertingas, atspindinčias visą genties įvairovę rožes.“

TURTINGA ROŽYNO ISTORIJA

VDU Kauno botanikos sodo rožynas turi ilgą ir turtingą istoriją. Pirmosios rožės čia pasodintos 1925 m. ir po dešimtmečio jau augo 179 veislių rožės. Deja, karo metu beveik visos išnyko. Pokario metais Ona Skeivienė parengė naują rožyno planą ir 1957 m. rožyne buvo 300 rožių veislių. Po 20 metų, rekonstruojant botanikos sodo centrinę dalį, sukurtas naujas rožyno projektas.

1977 m. Alina Boguševičiūtė pradėjo sodinti arbatines-hibridines ir floribundines, o šiek tiek vėliau rožyne sužydo poliantinės, miniatiūrinės bei vijoklinės rožės.

Pasak rožių specialistės D. Rylienės, gausiai rožyne dominavusios 7–9 dešimtmečių veislės pasirodė turinčios nemažai

minusų: „Visų pirma – jos neilgaamžės. Mūsų klimato sąlygomis geriausiu atveju gyvuoja 15–20 metų, joms reikia labai intensyvios purškimo bei tręšimo programos. Šių rožių ekspozicijos greitai sensta, o nedauginant naujų augalų – ir visai sunyksta. Tos veislės buvo kuriamos tada, kai visi tikėjo „chemija“, jos net nebuvo testuojamos atsparumui ligoms. Tačiau kai cheminių preparatų prieinamumas ženkliai sumažėjo, labai pasimatė šių veislių neatsparumas.“

NEĮDOMU TAI, KAS KIEKVIENAME SODE

Nuo 2014 m. rožyne intensyviai vyksta atnaujinimo darbai: įrengti nauji takai, didinama bei atnaujinama rožių kolekcija.

Nuo pat rožių kolekcijos įkūrimo laikų iki 2014 m. botanikos sodo rožyne augusios veislės atstovavo tik kelioms rožių grupėms. 2013 m. buvo 358 kultivarai, iš kurių net 60 % veislių priklausė 3 rožių grupėms. Tai – populiaros, mėgstamos ir visiems gerai pažįstamos rožės.

Deja, senojoje kolekcijoje nebuvo didžiosios daugumos rožių įvairovės, pamirštos kitos grupės. Kadangi botanikos sodo rožynas turi atlikti edukacinę funkciją, kolekcijoje privalo būti kuo didesnė skirtingų grupių įvairovė.

Pasak rožyno kuratorės, nėra labai įdomios tos rožės, kurias kiekvienas augina savo sode ir kurias parduoda prekeiviai. „Botanikos sodas turi pateikti šį tą daugiau: kad žmogus vaikščiotų kaip po muziejų, o ne prekybos aikštelės reklaminę ekspoziciją. Reikia parodyti įdomiąją, kitokią rožių genties dalį, kad yra ir kitaip atrodančių rožių, nei visi įpratę matyti“, – apie didžiausią Lietuvos rožyną ir jo misiją pasakojo D. Rylienė.

Sudie, Černeliene, miela Kaimyne

IRENA GASPERAVIČIŪTĖ

Kalėdų antrąją dieną 11 val. Punsko bažnyčia buvo pilna žmonių. Sunku buvę rasti sėdimą vietą. Ne, tai nebuvo šventinės Mišios. Tai buvo Marytės Černelienės iš Vidugirių laidotuvės. Gražų 80 metų gyvenimą nugyvenusi ir, kaip sakė kunigas Marius Talutis, visados gerai nusiteikusi. Ne kartą jam tekę lankytis pas sergančiąją. Ji visada rasdavusi kuo pasidžiaugti, ko pasijuokti. Nesiguosdavo, nesiskųsdavo savo kančia, liga kaip reta...

„Labai geras, ramus žmogus buvo, – pagalvojau, – nenuostabu, kad tiek žmonių susirinko palydėti į paskutinę kelionę...“

KAIMYNAI

Negaliu neparašyti straipsnio „Aušrai“ apie mūsų buvusią kaimynę, šeimos drauge išlikusią visą gyvenimą Marytę Černelienę iš Vidugirių. Vien jos gerumas, ramumas, kaip dabar madinga sakyti – „pozityvus“ nusiteikimas ką reiškia.

Černelienę pažinau ankstyvoje vaikystėje, kiek tik prisimenu, kai atsikėlėm gyventi į Vidugirius, gal trejų tebuva. Tuomet Černeliai buvo mūsų artimiausi kaimynai. Kaip seniau žmonės – bendravom: kaimynai kartu kiaulę skersdavo, kartu kortomis lošdavo, kartu šventes švėsdavo. Beje, iki šiol atminty keistas fenomenas – Vidugiriuose, mūsų namuose, susirinkdavo kaimynai Sigitas Černelis, Jonas Stapanauskas (tikroji pavardė Stepovavičius, tik kaime visi Stapanauskais tą šeimą vadino),

J. ir A. Kasparavičiai su vaikais (iš kairės) Maryte, Jonu ir Brone

Iš kairės mama Julija Savickaitė ir jos brolienė Genė Savickienė (Budzeikaitė)

mano tėtis ir toks Jonas Jurgelevičius, Vidugirių mokykloulenkų kalbos mokytojas, kuris pas mus kambarį nuomojo, ir keturiose žaidė... bridžą. Kaip bebūtų, šviesus kaimas buvo Vidugiriai. Taigi ben-

draudavome su kaimynais. Anuomet visokių reikalų būdavę. Nors iš Vidugirių greitai, po 5 metų, išsikėlėme į Punkską gyventi, Černelių šeima liko mums beveik kaip giminės. Todėl gerai pažinojau a. a. Marytę Černelienę.

Kai gyvenimi ramiai, per daug neanalizuoji, kas koks žmogus besąs. Gal su amžiumi ar ligai užklupus pradedi atidžiau žiūrėti į žmogų. Černelienė, atrodo, moteris kaip moteris. Bet man ji – ramybės įsikūnijimas. Ji tarytum spinduliavo gerumą ir ramybę. Mylėjo žmones. Neįsivaizduoju jos, berezgančios kokią intrigą ar skleidžiančios gandus. Ne, jai tokių „pramogų“ nereikėjo.

TRUPUTIS PRAEITIS

Marytė Kasparavičiūtė-Černelienė gimė 1936 m. gruodžio 8 d. Sankūruose. Šeimoje užaugo 3 vaikai: trejais metais vyresnė sesuo Bronė, trejais metais jaunesnis brolis Jonas ir vidurinioji Marytė.

Tėvas Albinas Kasparavičius pragyveno 102 metus, jauniausiasis brolis Jonas mirė 2014 m. Sesuo Bronė Jankauskienė gyvena Suvalkuose. Nors jau „kabinėjasi“ visokios ligos, moteris jaučiasi visai neblogai ir mielai dalijasi prisiminimais iš vaikystės. Apie savo tėvus, gimines ir jaunesnę sesutę Marytę ji pasakoja: „Mūsų tėvai Albinas Kasparavičius ir Julija Savickaitė iš Valinčių. Nesakyčiau, kad vaikystė mūsų būtų buvusi sunki. Ne, gana nebloga buvo, man ganyti nereikėjo, o Marytė turėjo ganyt galvijus. Buvo toks šlubas kaimynas ir visi vaikai su juo ganydavo. Kai perėjom gyventi į Vidugirius, tai Marytė ir Nevulių, Pečiulių ir Kuosų vaikai ganė Paliūnų laukuose. Į mokyklą ji ėjo, kai gyvenom Vidugiriuose, baigė 4 klases, daugiau klasių Vidugiriuose nebuvo. Bet Marytė nenorėjo mokintis toliau. Aš labai troškau mokslo – verkiau, kai manęs neleido mokslų tęsti. Baigiau šešias klases Punske, gyvenau pas tetą Valinčienę Šlynakiemyje ir Punske lankiau mokyklą, su manim toje pačioje klasėje buvo Irena Vaičiulytė (Baganienė). Toliau mokytis tėvai neleido, nes ūkis nemažas – reikėjo dirbti. O jauniausiąjį brolių Joną leido. Jis irgi norėjo mokintis.

Mes, visi vaikai, gimėme, kai dar gyvenom Sankūruose, ten buvo mūsų tėvų ūkis. Vidugiriuose, čia, kur dabar Černeliai, gyvenom mūsų

Marytės ir Sigito Černelių vestuvės. 1961 m.

Iš Černelių šeimos albumo

tėtės dėdė su žmona. Jie ūkininkavo, kol buvo jauni, tačiau vaikų nesusilaukė ir ūkį aprašė mūsų tėčiui – jis buvo dėdės krikštavaikis. Taigi 1948 m. persikėlėm iš Sankūrų gyventi į Vidugirius. Mat Sankūruose prastesnė troba buvo, nesakyčiau, kad visai netikusi, tačiau jau sena. O Vidugiriuose buvo naujai, tik po karo, pastatytas namas, tai visa šeima čia atsikėlėme.

Iš pradžių Sankūruose esančią trobą išnuomojom Knyziam, o kai jie pasistatė savo, tai tėtė seną namą pardavė. Kluonas ir tvartas buvo nauji – tai taip stovėjo. Žemę apdirbdavom mes patys. Kai ištekėjau, su vyru persikėlėm į Sankūrus, o Vidugiriuose liko Marytė. Jonas išėjo mokytis.

Su Maryte labai gerai sutardavom. Mano darbas būdavo žiemą karves pamelžti ir mamai padėti kiaules pašert. Karves tuomet laikydavom Vidugiriuose, o vasarą jos buvo Sankūruose, tai eidavau ten pamelžt ir parnešt pieną, o Marutė tada mamai padėdavo.

Marytė ištekėjo 1961 metais už Sigito Černelio.“

PER KARĄ LIETUVOJE

1941 metais pagal Ribentropo-Molotovo susitarimus Punsko ir Seinų krašto lietuviai buvo išvežami į tuomet jau sovietų okupuotą Lietuvą. Kasparavičių šeima irgi turėjo palikti savo namus ir išvykti. Bronė Jankauskienė jau buvo septynerių, taigi tuos įvykius atsimena ir pasakoja apie juos: „1941 metų kovo mėnesį visa šeima buvome išvežti į Lietuvą (dar ir močiutė, tėtės mama, buvo gyva). Lietuvoje buvom iki 1944 m. Grįžom rugpjūčio mėnesį. Kai išvežė, davė mums vokiečio ūkį Vilkaviškio apskrity, Geisteriško kaime, prie pat miškelio, kur kunigus nužudė. Paskui, kai atėjo vokiečiai į Lietuvą, į tą ūkį sugrįžo šeimaininkas, kuris buvo repatrijavęs į Vokietiją. Taigi mes turėjom trauktis. Viskas ten liko – mums nedavė nieko pasiimti. Liko ir gyvuliai, ir viskas. Nieko nepasiėmėm, tik drabužius, baldus.

Apgyvendino mus netoli Aukštadvario, Užguosčio dvare. Ponas buvo išvežtas į Rusiją. Dvare buvo likusi jo uošvė – lenkė Antanina

Antanovič. Jos vyras buvo žuvęs, buvęs karininkas. Su ta moteriške sutarėm puikiai. Kai mus nuvežė, buvo naktis, tai nakvojo ir tie vokiečiai kareiviai, kurie mus atvežė, ir lietuviai valdininkai. Tris šeimas ten apgyvendino (Burbiškių Žukauskus, Češkevičius iš Aradnykų ir mus). Liepė susitvarkyti, susitarti, kur kas gyvens – namas didelis. Tai poniai, kuri ten buvo likusi, o ji jau 80 metų moteriškė, liepė rengtis ir, sakė, išveš. Tai ji mūsų mamos prašė, kad ji paprašytų, jog ją paliktų. Nežinau, kodėl būtent mamos prašė. Tada mama pasakė tiems lietuviams, kad ją paliktų, kad ji sena, kad čia nieko netrukdytų. Tada tie valdininkai sako: „O kaip ji gyvens, ką valgys, kas ją rūpinsis?“ Mama paaiškino, kad kai mes valgysim, tai ir jai duosim. Taip ir paliko. Aš jauėjau į mokyklą, baigiau keturias klases ten, Lietuvoje.“

Bronė Jankauskienė dar pasakojo, kad jų du dėdės buvę Lietuvos tarnyboje. Vienas dėdė Jonas Kasparavičius buvęs Lietuvos pasienio policininkas, išvežtas į Sibirą ir ten miręs (ar žuvęs). Beje, Vytautas Prabulis, Lietuvos partizanas, žuvęs

Marytė ir Sigitas Černeliai su anūkiemis Renata ir Violeta

Šlynakiemyje 1949 metais – tai jų mamos tikras pusbrolis. Jos, Bronė ir Marytė, jį pažinojusios. Jankauskienė pasakoja, kad su juo yra tekę eiti kažkur per mišką, ir išliko atminty tai, kad jis kažko bijojo. „Suaugęs

žmogus, o kažko bijo, tai man, vaikui, taip keista tuomet atrodė“, – pasakoja ji. Taip pat atsimeina, kad jis užeidavo pas juos į svečius.

NE TIK APIE BITININKYSTĘ

Sugrįžkime vėl į netolimą praeitį. Po mano tėčio Jono Gasparavičiaus mirties 2000 m. liko apie 30 avilių bičių. Nemokėjome bitininkauti. Maniau, reikės ardyti bitynus, išparduoti avilius ir neseniai įsigytą įrangą. Tuomet tėvo bičiuliai a. a. Jurgis Valinčius ir Sigitas Černelis įkalbėjo mane imtis iššūkio bitininkauti, pažadėjo padėti. Ir žodį tesėjo. Tai jie mane išmokė bitininkystės. Ir vėliau padėdavo prie bičių. Kartais, kai kopdavom medų, važiuodavo ir a. a. Černelienė. Ji visados buvo ten, kur reikėjo padėti.

Taiigi ypač dirbant su bitėmis tekdavo ir dažniau pas Černelius užsukti ar važiuojant su Sigitu pasikalbėti. Atsimenu,

M. ir S. Černeliai su jauniausiuoju sūnumi Juozu ir jo šeima bei Marytės seserimi Bronė Jankauskienė

žmona sunkiai sirgo, o Sigitas sakėsi pasisėjęs savam šiltnamy salotų ir kitų daržovių, prižiūri jas, augina, žmonai atneša, pagamina valgyti. Dabar sunku prisiminti viską, apie ką kalbėjomės, bet atsimenu vieno pokalbio įspūdį. Tuomet pagalvojau: „Kaip jis ją gerbia! Gražu.“ Nežinau, pykdavosi jiedu ar ne. Tikriausiai taip, nes kiekvienoje šeimoje kartais reikia pasipykti. Tačiau kalbant apie žmoną, ypač kai jos sveikata pablogėjo, Sigito akyse sužibėdavo ašara. Neabejoju, kad gražus ryšys siejo šiuos du žmones.

GERUMAS ATSPERKA

Černeliai išaugino tris sūnus: Jurgį, Petrą ir Juozą. Berniukus auginti ir auklėti ne tokia lengva užduotis, vaikinai paprastai labiau linkę pašadykauti, tačiau Černeliai prašydavo mokytojų būti griežtiems ir neleisti sūnams savivaliauti. „Jei būtų kokių problemų, sakykit, o mes susitvarkysime“, – sakydavo jie mokytojams. Ir susitvarkė – sūnūs užaugo dori žmonės. Vyriausiasis Jurgis, sukūręs šeimą su Jaguse Baguckaite iš Žvikelių, įsikūrė Suvalkuose, užaugino tris sūnus Tomą, Darių ir Valdą bei dukrą Editą. Vyriausiasis Tomas jau augina dukrytę. Petras, jaunesnysis Marytės ir Sigito sūnus, vedė Teresę Jakubauskaitę iš Žagarių ir šiuo metu gyvena jos gimtajame kaime. Šeima turi savo verslą Suvalkuose, susilaukė dviejų dukrų ir jaunėlio Povilo. Vyriausioji Renata augina dukrytę ir sūnelį, Violeta aktyviai dalyvauja Seinų savi vieikloje – groja kapeloje „Šalcinis“. Jauniausias Černelių sūnus Juozas vedė Aliciją Popelytę iš Dusnyčios ir ūkininkauja tėviškėje Vidugiriuose. Susilaukė trijų dukrų Gražinos, Dainos ir Sandros. Vidurinioji jau pati augina dukrytę, kuri neseniai pradėjo lankyti „Žiburio“ darželį.

Vyriausiasis Jurgis 1987 m. patyrė sunkią avariją, kurį laiką gulėjo komoje, reikėjo operuoti galvą. Tai vienas skaudžiausių Černelių šeimos

Sėdi Albinas Kasparavičius. Stovi iš kairės: Marytė Černelienė, Jonas Kasparavičius, Bronė Jankauskienė

išgyvenimų. Tačiau viskas baigėsi laimingai.

Ir Sigitas, ir vėliau pati Marytė, kai aplankydavom sergančią, ypač girdavo naminę marčią. Sakydavo, kokia gera, kaip rūpinasi, prižiūri.

Marytę buvo užklupusi keista, neregėta, baisi liga. Ko gero, nuo vaistų, kuriuos seniai gėrė dėl šnarių. Viso kūno oda pasidarė tarytum popierius. Palieti – jau mėlynė, o paspaudi šiek tiek stipriau – žiūrėk, jau žaizda. Baisu buvo prisiliesti. Ilgus metus su šia liga ji kankinosi, o nuo liepos mėnesio jau ir nesikėlė iš lovos. Apie martelę ji sakė: „Ką aš be jos daryčiau? Kiek ji turi kantrybės. Nuprausia, tepaliukais tepa, prižiūri, ji viena moka taip paimti ir pakelti, kad nesusidarytų žaizdos.“ Vien gerais žodžiais kalbėjo apie savo jauniausiojo žmoną, pas juos į marčias atėjusią Aliciją. Beje, kitaip negu Alytė jos ir nevadindavo.

Gal tikrai yra taip, kad už gerumą

gerumu atlyginama?..

XXX

Mišių pabaigoje žodį tarė klebonas Česlovas Baganas. Jis pabrėžė, kad Černelių šeima prisidėjo prie Vidugirių koplyčios išbaigimo tiek darbais, tiek finansiškai. Sūnus Petras aukojo ir Vidugirių koplyčiai, ir Vidugirių mokyklos remontui prieš mokyklos 100-metį.

Petro Černelio šeima yra ir Žagarių bažnytėlės pagrindinė rėmėja. Jie pasirūpina remontu, aplinka. Kai Černelių sūnus Povilas lankė Seinų lietuvių „Žiburio“ mokyklą, jų šeima irgi ją remdavo. Remia ir įvairias kitas iniciatyvas.

Išauklėti tinkamai vaikus – kiekvienos motinos svajonė. Nors yra sakoma, kad vaikų auklėti nereikia – jie ir taip bus tokie, kokie jūs esate.

Tegul lengva Jums būna tėviškės žemelė, miela Černeliene, Kaimyne iš Vidugirių kaimo...

Suvalkų gubernijos politinės apžvalgos: 1892 metai

ALGIMANTAS KATILIUS

Svarbus šaltinis tyrinėjant XIX a. pabaigos–XX a. pradžios Užnemunės istoriją yra Suvalkų gubernijos žandarų valdybos viršininko rašytos metinės apžvalgos, kurios buvo teikiamos Policijos departamentui. Dabar jos saugomos Maskvoje, Rusijos Federacijos valstybiniame archyve (GARF). Skaitytųjų dėmesiui pateikiame tokią 1892 m. apžvalgą.

Savo apžvalgą gubernijos žandarų viršininkas pradėjo pastebėjimu, kad 1892 m. neįvyko jokių svarbių nutikimų tarp vietos gyventojų, kurie galėtų pakeisti ankstesnių metų pastebėjimą apie gyventojų politinį patikimumą. Tiesa, kas gali šiek tiek pakeisti žandarų viršininko išvadas – tai tarp lietuvių gyventojų platinimas kalendorius „Lietuvos ūkininko kalendorius 1892 metams“, kuriame spausdinti antivyriausybinių straipsnių. Taip pat laikraščių „Apžvalga“ ir „Vienybė lietuvininkų“ platinimas. Pirmas iš šių laikraščių spausdinamas Prūsijoje, o antras Jungtinėse Amerikos Valstijose. Dėl sienos su Prūsija artumo lengvai kontrabandos keliu plinta tarp lietuvių. Ypač savo neigiama įtaka tarp lietuvių valstiečių pasižymi „Apžvalga“. Dar galima paminėti, kad vienas kunigas tikybos mokytojas skleidė litvomaniškas idėjas tarp besimokančio jaunimo. Tai ir viskas, kas būtų naujesnio.

Žandarų viršininkas pažymėjo, kad vietos gyventojai reiškė reikiamą pagarbą valdžios įstaigoms ir vietos administracijai. Nepastebėta

ypatingesnio antagonizmo tarp gubernijoje gyvenančių tautų ir tarpusavyje. Didžiąją gubernijos gyventojų dalį sudarė lietuviai, po to ėjo lenkai, rusai (apie 6000 sentikių), žydai ir vokiečiai. Pastarųjų visai nedaug, dauguma iš jų turi žemės nuosavybę ir yra Rusijos piliečiai, likusieji – Prūsijos piliečiai, užsiimančys meistrystėmis arba darbininkai. Vieni ir kiti užsiima tik savo reikalais ir stengiasi išvengti visko, kas galėtų sukelti vietos administracijos ir gyventojų nepasitenkinimą.

Toliau apžvalgoje kalbama apie gyvenimo sąlygas gubernijoje. Suvalkų gubernija buvo žemės ūkio kraštas, pramonė joje visai neišplėtotą. Dėl to žmonių gerovė priklausė nuo žemės kokybės. Lietuvių gyvenamose apskrityse žemė daugiau ar mažiau derlinga ir dėl to žmonės gana gerai materialiai apsirūpinę. Lenkai daugiausia apdirba smėlingą ir molingą dirvą ir už savo darbą gauna menką derlių. Ko gero, šia aplinkybe galima paaiškinti vietos gyventojų emigraciją į Ameriką, nors per pastaruosius metus, galima sakyti, emigracija visiškai nutrūko. Prakalbus apie emigraciją reikia pabrėžti, kad emigrantams saugiai slapta pereiti sieną daug padeda egzistuojanti tvarka išduoti aštuonių dienų legitimacinius leidimus. Ši tvarka duoda visišką galimybę gminų vaitams leidimus išduoti už pinigus. Toliau savo apžvalgoje žandarų viršininkas pateikia konkretų pavyzdį apie Griškabūdžio gminos vaito veiksmus. Tuo klausimu vyko

vaito susirašinėjimas, kuris baigėsi be pasekmių. Reziumuodamas apžvalgos autorius pažymi, kad vaito samprotavimai yra įstatymo apėjimas. Kiekvienas norintis pereiti sieną gali nesunkiai, tik reikia turėti pinigų; pagyvenęs bet kuriame pasienio kaime jau teisėtai gali pereiti sieną.

Katalikų dvasininkai gubernijoje turi neribotą įtaką savo kaimenei ir ypač žemesnei klasei. Visomis jėgomis stengiasi palaikyti ir dar labiau skatinti tikinčiųjų religinį fanatizmą, neapykantą stačiatikiams ir slaptą priešišumą viskam, kas rusiška. Jų veiksmai vietos valdžios ir rusų gyventojų atžvilgiu pasižymi dideliu taktu ir atsargumu, nors retais atvejais pasireiškia ir gana aštriomis formomis. Kunigas Jurgis Kolita prie policijos pareigūnų ir rusiškos dvasios asmenų nepagarbiai atsiliepė apie Rusijos imperijos valdančiąją dinastiją. Kunigas Vincentas Aleksandravičius, Sankt Peterburgo dvasinės akademijos auklėtinis, turi galvoje kažkokias neįgyvendinamas mintis apie atskirą Lietuvos nuo Rusijos gyvavimą. Gavęs tikybos mokytojo paskyrimą Veiverių mokytojų seminarijoje, tarp lietuvių gyventojų palaiko antivyriausybinių charakterio įsitikinimus; stengiasi įtikinti mokinčius, kad svarbu mokytis gimtąją lietuvių kalbą; savo pokalbiuose su mokiniais, netgi seminarijos patalpose ir dalyvaujant seminarijos inspektoriui, jis, pažeisdamas įstatymus, nevartoja jokios kitos kalbos, tik lietuvių. Pašalintas iš tikybos mokytojų,

Suvalkų gubernija 1896 m.

kun. V. Aleksandravičius pasiliko gyventi Veiveriuose ir be policijos leidimo moko giedoti lietuvius jų gimtąja kalba. Tokie faktai aiškios nusikaltamos veiklos yra reti, bet tai dar nerodo vietos kunigų patikimumo, o greičiau tik patyrimą ir atsargumą. Maža to, jie visi naudojasi kiekvienu patogiu atveju liaudyje paskleisti antivyriausybės idėjas. Taip pat galima tvirtai pasakyti, kad buvę unitai, pripažinti stačiatikiais, ir toliau nepasitikėdami ir su priešišku žiūri į stačiatikių dvasininkus; iki šio laiko jie visiškoje kunigų įtakoje, tik tai juos pripažįsta savo dvasininkais ir atlikti sakramentų ir įvairių religinių apeigų eina į vietos bažnyčią, o ne į stačiatikių cerkvę. Jie kartais vyksta keliolika dešimčių varstų į kitą bažnyčią, kad tik sakramentus suteiktų kunigas. 1891 m. Sapockinės gyvenvietėje buvo įsteigta stačiatikių bažnytinė brolija, kurios tikslas buvusiems

unitams teikti moralinę ir materialinę pagalbą, padėti vargšams ir auklėti vaikus našlaičius, bet beveik jokios įtakos besipriešiantiems buvusiems unitams neturi.

O Suvalkų gubernijos stačiatikių dvasininkai visi sąžiningai atlieka savo pareigas ir asmeninėmis savybėmis visiškai tenkina parapijiečius. Tačiau pora dvasininkų, tarnaujančių kariuose pulkuose, blogai atlieka savo pareigas. Vienas iš jų išgėrinėja, o kitas į sakramentų teikimą žiūri kaip į pajamų šaltinį, labai godus pinigams.

Lenkų aristokratija laikosi atskirai nuo rusų visuomenės ir nėra abejonių, kad tik jėga neleidžia prasiveržti neapykantai rusams, negali būti ir kalbos apie koki nors nuoširdų suartėjimą. Visų viešųjų vietų, lankomų rusų, vengia lenkai. Miestuose, neturinčiuose kokių nors pasilinksminimo vietų, bet ir ten, kur yra puikiai įrengti karininkų klubai, lenkai inteligentai teikia pirmenybę leisti laiką tarp pažįstamų lenkų; šeimos už nieką nesutiks dalyvauti pasilinksminimuose, rengiamuose vietos karininkų. Jausdami savo bejėgiškumą, jie stengiasi parodyti visišką ištikimybę politiniu atžvilgiu, bet tuo tarpu visu elgesiu rusų visuomenės atžvilgiu rodo, kad ši ištikimybė tik tariama ir tik atsiradus kokių nors politinių sunkumų lenkų aristokratija vėl pakels mirtino priešiško vėliavą rusams. Bet koks pasipriešinimas vyriausybei randa paskatinimą lenkų aukštesniuose sluoksniuose.

Dvarininkų klasė Suvalkų gubernijoje visiškai smukusi ir jokio vaidmens nevaidina. Daugelis iš jų paskendę skolose ir į miestus nesidairo bijodami piniginių išlaidų. Didelių dvarų nėra, išskyrus majoratus, o jeigu yra, tai priklauso jau ne lenkams, bet vokiečiams ir žydams; pastarieji iš žemės išsunkia visus syvus ir iškerta paskutinius miškus.

Dvarininkų politinė ištikimybė taip pat santykinė, kaip ir miesto inteligentijos, nors jie aiškiai nieko neleistino šiuo požiūriu nedarė.

Žandarų viršininkas savo apžvalgoje nurodė, kad gubernijoje per praėjusius metus pagerėjo valdininkų korpusas. Ir tai atsitiko dėl naujo gubernatoriaus Ivano Podgorodnikovo energingos veiklos. Valdininkai, kurie piktnaudžiaudavo savo tarnybine padėtimi, buvo visiškai nušalinti nuo pareigų, kai kurie valdininkai sukeisti vietomis vienas su kitu. Valdininkai taip buvo „išmuštruoti“, kad neleido sau aiškaus kyšininkavimo ir piktnaudžiavimo valdžia. Suprantama, iki galo pašalinti blogį, daugelį metų tarp valdininkų stiprinusį savo šaknis, nelengva. Ir reikia pasakyti, kad ir dabar dar dauguma valdininkų į savo tarnybą žiūri kaip į galimybę padidinti savo pajamas iš gyventojų kišenių. Vietos gyventojai tiek yra pripratę prie kyšininkavimo, kad tuos, kurie „neima“, laiko nenormaliais žmonėmis. Apžvalgos autorius, nors ir liūdnam pavaizdavo valdininkus, pateikė ir šviesių pavyzdžių, kai valdininkai stengėsi sąžiningai atlikti tarnybines pareigas ir buvo aukštos moralės. Kaip pavyzdį tokio valdininko apžvalgos autorius pateikė buvusį Naumiesčio apskrities viršininką Kusakovą, kuris per trejus metus sutvarkė apskritį, anksčiau iki netvarkos privestą pirmtakų. Dabar šis valdininkas darbuojasi Kalvarijos apskrityje ir jau galima pastebėti gerų rezultatų. Kiekvienos įstaigos valdininkai – tiek rusai, tiek ir lenkai. Politiniu požiūriu šie valdininkai nusižengimų nepadarė

(išskyrus trejetą smulkių valdininkų). Tiek rusų, tiek ir lenkų valdininkų moralė, galima sakyti, be priekaištų, išskyrus jau minėtą polinkį kyšininkauti. Lenkai gyvena atskirai nuo rusų ir bendravimas tarpusavyje apsiriboja tarnybiniais reikalais. Valsčių ir kaimų valdžiai tarnybiniu ir moraliniu atžvilgiu, išskyrus kelis pavyzdžius, apžvalgos autorius priekaištų neturėjo. Tačiau daugelis iš jų, jei ne visi, kyšininkai, nors tai įrodyti sunku, nes patyrę ir žino, kada ir iš ko imti. Žemesnieji policijos pareigūnai sulaukia gyventojų priekaištų dėl kyšininkavimo; kai kurie, nepaisant piktnaudžiavimo tarnyba, dar ir nepatenkinamo elgesio.

Žydai apžvalgoje apibūdinti iš neigiamos pusės kaip tik sau siekiantys naudoti, visa jų veikla nukreipta kitų luomų išnaudojimui ir visos prekybos išlaikymui savo rankose. Žydų požiūris į valstiečius apgailėtinas. Jie įtraukia valstiečius į savo darbelius (pavyzdžiui, kontrabandos nešimą) ir visada iš vandens išeina sausi. Visa atsakomybė už nusikaltimą krenta ant valstiečių. Politiniu požiūriu kiekvienas žydas stengiasi save parodyti visiškai patikimu. Suvalkų gubernijos žydai per ataskaitinius metus nepadarė nieko nusikalstamo, nors apžvalgos autorius įsitikinęs, kad pasitaikius pirmai patogiai progai kiekvienas iš jų pasiruošęs galimoms išdavystėms, kad patenkintų savo godumą.

Iki šio laiko vietos valstiečių protinis išsivystymas yra žemo lygio. Moralė jų nepatenkinama: vagystės, arklia vagystės, padegimai, kontrabandos gabenimas, žmogžudystės – dažnas reiškinys šioje aplinkoje. Ypatingu amoralumu, grubumu ir nevalyvumu pasižymi žemesnysis rusų gyventojų sluoksnius – sentikiai, kurie iki šiol vaikams nesuteikia jokio išsilavinimo, apie jokiais mokyklais nenori ir girdėti, atkakliai priešinasi susijungimui su Stačiatikių Bažnyčia. Politiniu požiūriu sentikiai visiškai patikimi.

Valstietis lenkas noriai klausosi ateinančių iki jo ausų gandų apie žemės perdalinimą, vyriausybės neteisėbes ir panašius dalykus. Klausosi plepalų, bet tai daro iš kvailumo ar girtas, klausyti – nieko prieš, bet rizikuoti savo likimu nemėgsta.

Visai ne toks valstietis lietuvis. Pastarasis, turėdamas nedidelį, bet praktišką protą, valdydamas geros žemės sklypus, supranta, kad geresnės padėties jis neras, o greičiau praras ir tai, ką turi, jeigu pasiduos įtaigojamoms jam antivalstybinėms idėjoms, dėl to neranda pasitenkinimo įvairių apgavikų kalbose, nesusigundo skaitydamas valstiečiams skirtą pagrindinį leidinį. Jis patenkintas savo padėtimi ir apie nieką geresnį nesvajuoja. Tačiau lietuvis – katalikas ir katalikas fanatikas, laikantis savo kunigą kažkokia aukštesne būtybe, Dievo valios pranašu, dėl to negalvodamas į savo širdį priima viską, ką jam sako kunigas, ir atkakliai vykdo jo nurodymus. Susigaudyti kunigo įtikinėjimuose jis, žinoma, negali dėl savo neišsismokslinimo ir ganytojo kalbas priima už tikėjimą. Praeitais metais tarp lietuvių gyventojų atsirado didelis kiekis įvairių uždraustų leidinių, kurių visiškai paėmimas pasirodė nelengvas reikalas. Keistai atrodo šis atkaklumas iki šio laiko ramios klasės. Tai galima paaiškinti tik tiesioginiu dvasios tėvų poveikiu lietuviams ir taip prieiti prie išvados, kad lietuvių religinis fanatizmas kur kas labiau pavojingas krašto ramybei nei lenkų protrūkiai. Lietuviai – didesnis nuolankus ginklas kunigų rankose negu lenkai. Apskritai pasikliauti visiškai lietuvių ir lenkų valstiečių patikimumu, kol jie bus tiesioginėje kunigų įtakoje, būtų šiek tiek neapgalvota.

Pereinant prie mokslo įstaigų apžvalgos Suvalkų gubernijoje, reikia pažymėti, kad politiniu atžvilgiu 1892 m. save sukompromitavo Veiverių mokytojų seminarija. Iš Marijampolės ir Vladislavovo (Naumiesčio) apskričių

žandarų valdybos viršininko pranešimų aišku, kad tarp seminarijos auklėtinių buvo platinami antivyriausybiniai siekiai ir litvomaniškos idėjos. Vienas iš judėjimų vadovų buvo tikybos mokytojas Vincentas Aleksandravičius. Atleistas iš tikybos mokytojo pareigų šis kunigas nebuvo laiku išsiųstas iš vietovės, kurioje stipriai save sukompromitavo. Seminarijos inspektorius Karpovičius – silpnavalis žmogus, neryžtingas ir bailus. Rimtų neramumų seminarijoje metu su juo buvo sunku veikti pagal aplinkybes.

Visose likusiose mokslo įstaigose nei mokytojai, nei mokiniai niekuo neteisėtu politiniu atžvilgiu nepasirodė.

Moraliniu atžvilgiu auklėtiniai nenusižengė. Tačiau kai kurie vadovai ir mokytojai davė blogus pavyzdžius besimokančiai jaunuomenei. Marijampolės gimnazijos direktorius buvo suvilijęs tos pačios gimnazijos muzikos mokytojo žmonos. Kalbama, kad jo santykiai su šia moterimi nėra paslaptis vyresniųjų klasių mokiniams. Tos pačios gimnazijos prancūzų kalbos mokytojas mėgsta išgerti ir girtas būna viešuose renginiuose. Klasėje per pamokas kartais užmiega.

Tokiu pat polinkiu spiritiniams gėrimams pasižymi ir dauguma gubernijos liaudies mokyklos mokytojų. Tai, be abejo, kenkia jų tarnybinei veiklai.

Suvalkų mieste nuo senų laikų egzistuoja Trautsoito knygynas, kuriame yra skaityti skirtos knygos lenkų ir rusų kalbomis. Be to, veikia privati biblioteka, kurią išlaiko žydas Levinovskis. Nei vienoje iš šių bibliotekų nėra draudžiamų leidinių. Daugiau jokių bibliotekų gubernijoje nėra. Viešų paskaitų ir skaitymų liaudžiai 1892 m. nebuvo. Iš laikraščių gubernijoje Suvalkuose leidžiamas tik vienas leidinys „Gubernskija vedemosti“.

Apžvalgos pabaigoje išvardijami kariniai daliniai, kurie buvo dislokuoti Suvalkų gubernijoje.

1940-ųjų sovietų invazijos pirmoji auka – policininkas Aleksandras Barauskas

GINTARAS LUČINSKAS

Praėjusių metų birželio 15 d. buvo minimos Nepriklausomos Lietuvos pasienio policininko, Lietuvos kariuomenės atsargos viršilos, Šaulių sąjungos nario Aleksandro (Aleks) Barausko, nužudyto 1940-06-15 Alytaus apskrities Varėnos valsčiaus Ūtos kaime Raudonosios armijos karių, 76-osios žūties metinės.

Aleksandras Barauskas, Kazio, gimė 1899 m. liepos 12 d. Panevėžio apskrityje, Krekenavos valsčiuje, Butrimonių kaime, neturtingų ūkininkų šeimoje. Tėvai turėjo tik 4 ha žemės. Šeimoje buvo dar 5 vaikai: broliai Ignas ir Antanas (vėliau jis gyveno Šiauliuose, tarnavo kalėjime ir buvo šaulys) bei seserys Veronika, Barbora ir dar viena, kuri gyveno Latvijoje. Tėvas mirė, kai Aleksandru buvo 7 metai, todėl esant sunkiai šeimos padėčiai jam teko eiti piemenauti, o vėliau iki kariuomenės buvo bernas samdinys ir padėjo šeimai išgyventi.

Aleksandras Barauskas nuo 1920 m. liepos 24 iki 1923 m. balandžio 11 d. tarnavo Lietuvos kariuomenėje, Drausmės bataliono 2-ojoje kuopoje, karinis laipsnis – viršila. Nuo 1927 m. sausio 1 iki 1928 m. balandžio 5 d. buvo nepilnamečių nusikaltėlių drausmės ir auklėjimo įstaigos auklėtojas (nepilnamečių įkalinimo įstaiga buvo Alytuje). Nuo 1929 m. liepos 11 iki 1940 m. birželio 15 d. tarnavo Alytaus baro pasienio policijoje, pradžioje eiliniu policininku, vėliau

Aleksandras Barauskas (1899–1940), Pasienio policijos Alytaus baro VI rajono 2-osios Ūtos sargybos viršininkas, šaulys, ats. viršila, apie 1934–1935 m.

sargybos viršininku. Pirmojo Lietuvos policijos tarnautojų surašymo 1932 m. sausio 17 d. lape nurodyta, kad Aleksandras Barauskas savamokslis, bet moka lenkų kalbą. 1932 m. vasarą, tarnaudamas Perlojoje, susituokė su Ona Bučinskaite (1914–2002), Perlojos miestelio gyventoja. Gimė dvi dukros: Onutė (g. 1933) ir Marytė (1935–1993).

Dukros Onos teigimu, jos tėvas Aleksandras Barauskas pasienio policijoje tarnavo Perlojoje, I Varėnoje ir Ūtoje. Kiek ji prisimena, tėvas buvo šaulys ir daugiausiai lankėsi Varėnos I šaulių namuose. O kai buvo nužudytas, tai jo palaidojimu rūpinosi Perlojos šauliai, ir

Aleksandras Barauskas jų rūpesčiu buvo palaidotas Perlojos bažnyčios šventoriuje. Lietuvos centriniame valstybės archyve pavyko rasti duomenų, kad Aleksandras Barauskas priklausė XIX Alytaus šaulių rinktinės Varėnos 26-ajam šaulių būriui.

1940 m. birželio 15 d. ankstų rytą vyr. policininkas Aleksandras Barauskas, naktį patikrinęs pasienio sargybos postus, su šeima ilsėjosi savo bute. Butas buvo mediniame vieno aukšto name, kurio viename gale gyveno savininkas Vincas Semsė, kitame buvo Aleksandro Barausko butas, kuris kartu buvęs ir pasienio sargybos būstinė. Ši būstinė buvo įkurta neseniai – 1940 m. sausio mėn., kai baigtas naujos – Lietuvos–Sovietų Sąjungos – sienos ženklimas. Buvusi administracinė linija neteko prasmės ir Lietuvos valstybės siena

persikėlė į rytus. Paryčiui pasienio sargybos būstinę apšaudė ir užpuolė įsibrovėliai sovietų kariai. Budeliai atliko niekšišką darbą ir pasitraukė į Baltarusijos teritoriją, kuri nuo namo buvo už 100 metrų. Netrukus suorganizuota trijų asmenų delegacija, kuri su balta vėliava nuvyko sovietų teritorijos link. Naiviai tikėtasi drauge ištirti šį neregėto žiaurumo įvykį. Sovietai, žinoma, į kvietimą neatsiliepė, nes jie jau žinojo, kas laukia visos Lietuvos. Pasienio sargybos viršininko Aleksandro Barausko nužudymu prasidėjo pusę amžiaus trukusi Lietuvos okupacija...

Štai kaip užpuolimo aplinkybės aprašytos to meto dokumente:

„Šiandien, birželio 15 dieną, 5 valandą ryte, pas mane atvyko 2-osios Utos sargybos policininkas Drazdauskas Pranas ir pranešė, kad apie 4 val. rusai nužudė vyr. policininką Barauską Aleksą. Apie įvykį pranešęs pasienio baro viršininkui, 5 val. 40 minučių nuvykau į įvykio vietą. Vykstant į įvykio vietą Noškūnų kaimė sutikau vežimą su vyr. policininko Barausko lavonu, nes jis sužeistas kurį laiką buvo su gyvybės žymėmis, bet vežamas pas gydytoją kelyje mirė. Atvykęs į Utos kaimą patyriau, kad apie 3 val. 40 min. rusų kareiviai apšaudė Utos sargybos būstą iš šautuvų ir kulkosvaidžių. Šaudymas tęsėsi apie 20 minučių. Po to rusų kareiviai, kurių buvo apie 20 žmonių, prislinkę prie sargybos būsto apie 30 metrų, metė granatą, kuri sprogo prie būsto langų. Po to šeši kareiviai įsiveržė į sargybos būstą, išvedė vien baltiniais apsirengusį sargybos viršininką, policininką Barauską į kiemą ir čia pat prie prieangio vienas rusų kareivis kirto jam keletą kartų kardu per galvą. Barauskui sugriuvus, kitas rusų kareivis iššovė dar į galvą. Po to visi rusų kareiviai pasitraukė už valstybinės sienos į savo pusę. Sargybos būsto du langai nuo granatos sprogimo išdaužyti. Vieno lango stiklas turi peršovimo žymę. Sienoje taipogi yra kulku žymių. Gale namo rasta viena nesprogusi rusų tipo granata. Policininkas Berulis, išgirdęs šaudymą, bėgo į sargybos būstą. Jam išbėgus į aikštelę, rusų kareiviai jį apšaudė ir jis buvo priverstas pasitraukti. Mūsų policininkai į rusų kareivius nešaudė ir

jokio pasipriešinimo neparodė. Po keliolikos minučių, rusų kareiviams pasitraukus į mišką, toliau į savo teritoriją, mirtinai sužeistas vyr. policininkas Barauskas buvo paimtas ir vežamas suteikti medicinos pagalbą, kelyje mirė. Įvykio liudininkai buvo mirusio vyr. policininko žmona Barauskienė, to paties namo savininkas Vincas Semsė, Adomas Semsė, Latvienė Genofa, Keršienė Pranė, Petras Semsė, policininkas Šleideris ir policininkas Berulis.

K. Skinkis

VI rajono viršininkas.“

(1942 m. kovo 20 d. I Varėnos policijos vachmistro sudarytame „Žinių lape apie bolševikų nukankintą buv. policijos tarnautoją“ dar nurodyta, kad Aleksandrui Barauskui buvo nukapoti dešinės rankos pirštai.)

Šie faktai telefonograma buvo perduoti Alytaus apskrities viršininkui Kalendrai, toliau – Policijos departamento direktoriui, Užsienio reikalų ministerijai. Lietuvos užsienio reikalų ministerija, gavusi tokią informaciją, jau tos pačios dienos 9 val. ryte, t. y. dar valandai likus

iki Sovietų Sąjungos ultimatumo termino, išsiuntė tokio turinio telegramą: „Šiandien apie ketvirtą valandą ryto Alytaus bare, šeštame rajone, raudonarmiečiai apšaudė iš kulkosvaidžių ir šautuvų mūsų pasienio sargybos viršininko būstinę. Per sieną ties Utos kaimu, puolė butą, numesdami granatą. Vėliau įsiveržė sargybos būstinėn, kur rado vyr. policininką Barauską Aleksą. Išsivedę iš buto oran, policininką mirtinai peršovė. Įvykdę smurtą, pasitraukė savo pusėn. Policininkas, vežamas ligoninėn, mirė. Turauskas“ – ir įpareigojo Lietuvos atstovybę Maskvoje veikti taip, kaip to reikalauja diplomatinė praktika. Dar niekas Lietuvoje nežinojo apie Ribentropo–Molotovo paktą, apie tai, kad jau seniai Lietuvos pasienyje kovinėje parengtyje Raudonoji armija laukia įsakymo pradėti Lietuvos okupaciją. Jokie diplomatiniai protestai agresoriui jau nieko nebereiškę.

1940 m. liepos 3 d. tuometinė Lietuvos užsienio reikalų ministerija buvo įteikusi žodinę notą sovietų pasiuntinybei Kaune dėl vyr.

Aleksandras Barauskas (pirmoje eilėje iš kairės šeštas) su savo sargybos vyrais, susirinkę švęsti Naujųjų metų kartu su VI rajono vachmistru (pirmoje eilėje iš kairės ketvirtas), šalia – Onutė Barauskienė (iš kairės trečia). Ūta, 1940-01-01

Aleksandras Barauskas (iš kairės pirmas) su savo sargybos vyrais (laisvais nuo tarnybos) 1934 m.

policeininko Aleksandro Barausko nužudymo. Notoje išdėstomi pareigūnų nustatyti faktai. Nurodoma, kad žuvęs pasienietis paliko šeimą: žmoną Oną Barauskienę (g. 1914) ir dvi dukteris – Onutę (7 m.) ir Marytę (5 m.). Prašoma įvykį iširti ir pasvarstyti apie galimybę mirusiojo šeimai suteikti išgyvenimo pašalpą. Deja, okupantams tai jau nerūpėjo. Šeima, netekusi maitintojo, liko užmiršta ir atstumta. Šis įvykis ilgam buvo užmirštas.

Net ir atkurtos Lietuvos laikais (po 1990 m.) daugiau kaip dešimtmetį Aleksandro Barausko nuopelnai niekaip nebuvo įvertinti: nesuteiktas joks teisinis statusas, neapdovanotas medaliu, ordinu ar atminimo ženkle. Tik 1992 m. Varėnos šauliai Gedulo ir vilties dieną žūties vietoje pastatė atminimo kryžių (organizatoriai šauliai Sigitas Arnauskas ir Juozas Jonytis, o Perlojos šaulys Antanas Volungėnas tą kryžių padarė).

Suprantama, kad Aleksandras Barauskas, kuris pasipriešino įsibrovusiems Raudonosios armijos 185-osios šaulių divizijos žvalgybinės grupės kariams, tik vykdė savo tarnybines pareigas, bet tai juk buvo

neeilinis įvykis, nes Lietuva dar nebuvo priėmusi ultimatumo, o jau buvo pralietas pirmosios aukos kraujas ir nužudytas Nepriklausomos valstybės pareigūnas. Aleksandras Barauskas tapo pirmąja Sovietų Sąjungos okupacijos ir agresijos auka 1940 m. birželio 15 d.

Džiugu, kad istorinis teisingumas vis dėlto buvo atkurtas ir nužudyto valstybės pareigūno atminimas įvertintas bei pagerbtas, kai 2005 m. gegužės mėn. Partizanų pagerbimo, kariuomenės ir visuomenės vienybės dienos proga Respublikos Prezidentas įteikė pomirtinį apdovanojimą – Vyčio Kryžiaus ordiną – Aleksandro Barausko dukrai Onai Brasiūnienei, o Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimo centro ir Varėnos šaulių pastangomis žūties vietoje šalia jau esančio kryžiaus birželio mėn. pastatytas kuklus atminimo ženklas. 2006 m. birželio 15 d. minint Okupacijos ir genocido dieną Valstybės sienos apsaugos tarnybos Varėnos rinktinės Dubičių pasienio užkardai suteiktas Aleksandro Barausko vardas.

2010 m., minint Aleksandro Barausko žūties 70-ąsias metines, pasienietis po mirties apdovanotas

VSAT atminimo ženkle „Valstybės sienos apsaugai – 90“, o vienai iš VSAT Pasiemiečių mokyklos Medininkuose (Vilniaus raj.) auditorijų suteiktas Aleksandro Barausko vardas. Joje būsimoji pasieniečiai mokomi valstybės sienos apsaugos taktikos.

2013 m. VSAT iniciatyva buvo pagamintas atminimo medalis „Aleksandras Barauskas 1899–1940“. Pirmas toks medalis buvo įteiktas Aleksandro Barausko dukrai Onai Brasiūnienei.

2015 m. liepos 24 d. moderniam patruliniam

Valstybės sienos apsaugos tarnybos laivui suteiktas 1940-ųjų sovietų invazijos pirmosios aukos pasieniečio Aleksandro Barausko vardas.

Privalome gerbti savo tautos praeitį – skaudžią, paženklinatą krauju ir aukomis. Negalima pamiršti nė vienos aukos, kuri mus atvedė į laisvę. Svarbu neištrinti istorijos puslapių, nenugramzdinti įvykių praeitin.

Literatūra ir šaltiniai:

1. LCVA, f. 394, ap. 17, b. 367.
2. LCVA, f. 561, ap. 19, b. 273, l. 76.
3. LCVA, f. 1119, ap. 1, b. 10, l. 238–238ap.
4. LCVA, f. 1119, ap. 1, b. 553.
5. LCVA, f. R-659, ap. 2, b. 61, l. 2.
6. LCVA, f. R-1436, ap. 1, b. 48, l. 162.
7. „Trimitas“. 1993 m. Nr. 3, p. 12.
8. „Alytaus naujienos“. 1998 10 14, Nr. 199, p. 6.
9. „Kardas“. 2001 m. Nr. 1, p. 33–35.
10. 2005 05 06 LR Prezidento kanceliarijos raštas Nr. 2651.
11. „Valstybės žinios“. 2005 05 14, p. 4.
12. A. Balaišio, gyv. Vilniuje, 2004 07 28 suteiktos žinios.
13. Dukters O. Brasiūniėnės, gyv. Vilniuje, 2004 12 20 suteiktos žinios.

2016 m. gruodžio 15 d.
į amžinybę iškeliavo
A. A. STANISLOVAS BAGANAS
iš Punsko.

Nuoširdžiai dėkojame kunigams, Punsco valsčiaus įstaigos darbuotojams, visai giminei, sveikatos apsaugos darbuotojams, draugams ir pažįstamiems, kurie buvo su mumis sunkiausiomis akimirkomis, iškeliavus į amžinybę mylimam Vyriui, Tėveliui ir Seneliui, bei dalyvavo šermenyse ir laidotuvėse.

Liūdinti šeima

Norime dar kartą parašyti apie atliekų tvarkymą Punsco kapinėse. Prabėgus dviem savaitėms po Visų šventųjų ėmė žymiai augti šiukšlių kalnas. Yra gyventojų, kurie tvarkingai įmeta atneštas šiukšles į kontenerius su plastikų, stiklu, dirbtinėm gėlėm, o kompostui palieka tik žemę ir gyvas gėles. Kiti atliekas pasiima namo, bet tai tik keletas asmenų. Dar kiti maišus visokio šlamšto įmeta į kontenerius arba į kompostą. Firma, kuri nemokamai išveža rūšiuotas atliekas, radusi tokį palikimą, laiko jį nerūšiuotu. Nesvarbu, kas moka, bet tai juk mūsų sudėtos lėšos. Kiekviena netvarka yra finansiškai skaudi. 2016 metais „Caritas“ pirko kelias kameras, tad turime netvarkingų gyventojų nuotraukas. Kreipiamės į tuos gyventojus, kurie sugeba skaityti, bet elgiasi netinkamai. Neapsunkinkim vieni kitų nereikalingom išlaidom. Tvarka rodo mūsų kultūrą.

**Su pagarba
„Carito“ nariai**

*Mirtis – tai slenkstis, bet ne pabaiga,
Brangiausi žmonės eina ir palieka...
Tačiau nuo jų nusidriekia šviesa,
Ir atminty gyvi išlieka.*

Dėl buvusio Punsco valsčiaus viršaičio
a. a. Stanislovo Bagano mirties
nuoširdžiai užjaučiame velionio
žmoną Ireną, dukrą Jūratę ir
brolių – Punsco parapijos kleboną,
kunigą kanauninką Česlovą Baganą.

*Punsco valsčiaus taryba,
viršaitis ir darbuotojai*

2016 m. gruodžio 24 d.
amžino poilsio atgulė
A. A. MARYTĖ ČERNELIENĖ
iš Vidugirių.

Nuoširdžius padėkos žodžius tariame ją gydžiusiems Janinai Paransevičienei iš Punsco ir Seinų ligoninės gydytojams, ypač Irenai Čokailienei, taip pat globojusioms medicinos seselėms. Ačiū Vidugirių kaimo gyventojams, giminėms ir artimiesiems už maldas, užuojautos žodžius, aukas ir velionės palydėjimą į paskutinę kelionę. Ypač nuoširdžiai dėkojame giesmininkams už gražiai atliktas giesmes, Punsco parapijos kunigams už atnašautas šv. Mišias.

Vyras Sigitas ir sūnūs Juozas, Petras ir Jurgis su šeimomis

*Telydi Jus paguoda ir dvasios stiprybė šią
sunkią netekties valandą.*

Dėl mylimos žmonos Marytės mirties nuoširdžiai užjaučiame bičiulį Sigitą Černelį ir visą šeimą.

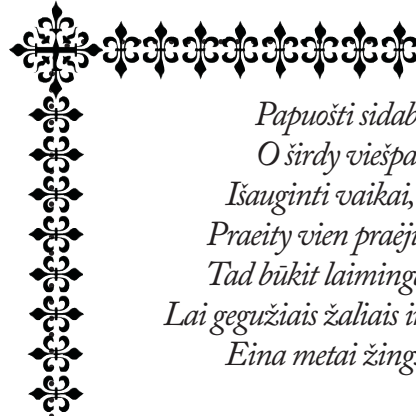
Punsco ir Seinų krašto bitininkai

*Nuoširdžiai dėkoju gerbiamai mokytojai
Marytei Savickienei ir jos šeimai už knygą
„Prie tėviškės kryžiaus“. Ačiū Jums už tokią
gražią kalėdinę dovaną.*

Vaikystė

Į mokyklą Dzalkaisėjau ir traukinį mačiau.
Didžiulis garvežys nudrebėjo, nudundėjo,
O margas genelis beržely tuksėjo.
Dzalkuose žaliavo pievos ir laukai.
Sakyčiau, kad tai man labai mieli takai...
Prisimenu, stovėjo ieva balta lyg mergaitė
nekalta,
Gamta nekalbėjo, bet tyliai sau šlamėjo.
Man tie Dzalkai priminė vaikystę,
Gal ir kai kurių draugų bendrystę.
Sapnuoju naktim, matau akim
Suktą takelį ir vis tą margą genelį.
Prażydo laukai, nurimo jau beržai,
O mano širdis vis dar plaka neramiai.
Svajoju naktim, skrajoju mintim
Per pievas gražias ir purienas gelsvas.
Kur tu, gimtine mylima?
Aš dar vis einu (ir šaukiu tave)
Ta Dzalkų žalia pievele.

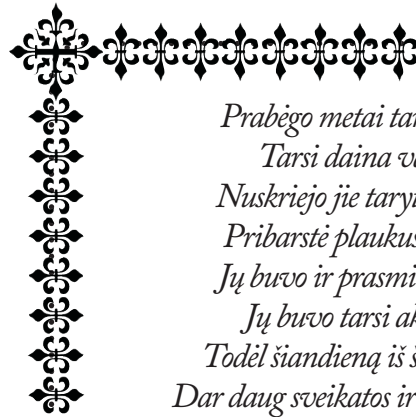
*Mokinė Teresė Janušonienė su šeima
iš Valinčių*

*Papuošti sidabru smilkiniai,
O širdy viešpatauja ramybė.
Išauginti vaikai, nugalėti vargai,
Praeity vien praėjusių metų grožybė.
Tad būkit laiminga ir gyvenkit ilgai,
Lai gegužiais žaliais ir gruodžiais žvarbiais
Eina metai žingsniukais mažais.*

80-ojo gimtadienio proga brangią
Onutę Kuosienę sveikina ir daug stiprios
sveikatos bei džiaugsmo linki

Vyras, dukros su šeimomis, anūikai ir proanūikai

*Prabėgo metai tarsi rūkas kloniais,
Tarsi daina vakarė sutemų.
Nuskriejo jie tarytum pienės pūkas,
Pribarstė plaukus žiedlapių baltų.
Jų buvo ir prasmingų, ir laimingų,
Jų buvo tarsi akmenys sunkių,
Todėl šiandieną iš širdies Jums linkim
Dar daug sveikatos ir gyvenimo metų ilgų.*

85-ojo gimtadienio proga
Marytę Baguckienę iš Žvikelių kaimo
nuoširdžiai sveikina bei stiprios sveikatos ir dar
daug gražių gyvenimo akimirkų linki

Vaikai bei gausus būrys anūkų ir proanūkių

ŠILTINIMAS PUTOMIS

CELS

Reikliems

Viktoras Misiukonis, tel. 534 535 288
www.cels.pl

BRANGIAI PERKAME

gintaro dirbinius ir gabalus, ženkliukus,
monetas, paveikslus, skulptūras, kitas
senienas. Atvykstame į Punską.

Tel. +370 653 764 51

Lietuvos žiniasklaida

2017 01 01–01 09

Metai nauji, o pernai kilusios problemos niekur nedingo. Taip galima teigti apie Lietuvos socialdemokratų partiją (LSDP) ir Tėvynės sąjungą-Lietuvos krikščionis demokratų (TS-LKD).

Bruzdėjimai abiejose politinėse struktūrose kilo po 2016 metų spalį vykusią Seimo rinkimų, o nepasitenkinimo priežastis labai aiški – prastas pasirodymas per juos. Kaip paprastai tokiais atvejais strėlės lekia į partijų vadovus. Šiais atvejais – į metus TS-LKD vadovaujantį Gabrielių Landsbergį ir ne pirmus metus prie socialdemokratų vairo stovintį buvusį premjerą Algirdą Butkevičių.

LSDP nariai – tiesa, ne visi – turi itin rimtų priekaištų partijos vadovybei: iš praeitoje kadencijoje buvusios vienos gausiausių frakcijų šįkart socialdemokratams teko glaustis prie nugalėtojų – Lietuvos valstiečių ir žaliųjų sąjungos (LVŽS).

Ir Seime tarp socialdemokratų nėra vienybės, o pastarosiomis dienomis pasirodė informacija, jog LSDP svarstoma galimybė nutraukti koalicijos sutartį su LVŽS. Tiesa, A. Butkevičius žurnalistams teigė, jog tai tėra atskirų skyrių vadovų nuomonės.

„Koalicijos klausimas partijoje netgi neaptarinėjamas, o jeigu iš visumos ištraukiamos nuomonės ir supriešinamos su mano pasisakymais ar visos partijos pareikšta pozicija, tai tiesiog rodo interesus priešinti socialdemokratams ir manipuliuoti tuo viešojoje erdvėje“, – sakė dabartinis LSDP pirmininkas, matyt, turėdamas galvoje gegužės 6 dieną vyksiantį partijos suvažiavimą ir naujo vadovo rinkimus.

LVŽS vadovas Ramūnas Karbauskis apie santykius su socialdemo-

kratais kalbėjo: „Kol nebus aiškiai sutvarkyta lyderystė socialdemokratų partijoje, tai aišku, kad tos vidinės įtampos bus. Tai negali būti naudinga jokiai koalicijai ir dėl to linkime socialdemokratams išsirinkti demokratiniu būdu naują vadovybę ir sėkmingai dirbti Seime bei koalicijoje. (...) Jie turi susitarti dėl vertybių, ir partijos rinkimai tuos klausimus padeda išspręsti. Mums būtų lengviau dirbti koalicijoje, kai žinotume, kokie yra vertybiniai požiūriai į vieną ar kitą dalyką, o dabar kartais iškyla tokie klausimai.“

Portalui lrytas.lt paklausus, ką vykstančiame suvažiavime palaikys pats juose nežadantis dalyvauti A. Butkevičius, šis kalbėjo abstrakčiai. „Mano nuomone, dabar populiariausia iš politikų, kurie turi patirties – tai Vilija Blinkevičiūtė. Iš jaunimo matau galimus tris lyderius – ryškesni yra Gintautas Paluckas (Vilniaus vicemeras – red.) ir Mindaugas Sinkevičius (ūkio ministras – red.), o trečias daugiau dirbantis jam pavestą darbą – tai Justas Pankauskas (LSDP vicepirmininkas – red.)“, – sakė A. Butkevičius.

Tuo metu portalas lrt.lt straipsnyje „V. Blinkevičiūtė artėja prie Socialdemokratų partijos vairo“ rašė: „Ir dabartinis Socialdemokratų partijos pirmininkas, ir dalis jo bendražygių Seime vertina Europos Parlamento narę V. Blinkevičiūtę kaip bene rimčiausią galimą pretendentę į pirmininko postą pavasarį vyksiančiuose rinkimuose. (...) V. Blinkevičiūtė, kaip niekad anksčiau, apie savo galimybes vadovauti vienai seniausių ir didžiausių Lietuvos partijų kalbėjo atviriau. „Reikėtų, žinoma, palaukti, ką rinkimuose į partijos lyderio postą

iškels skyriai. Kol kas žinių iš jų apie save neturiu. Tik žinau, kad mano kandidatūrą jau oficialiai iškėlė socialdemokratės moterys“, – neslėpė V. Blinkevičiūtė. Ji taip pat prisipažino mananti, kad situacija partijoje šiuo metu sudėtinga. Jos įsitikinimu, būtina kuo greičiau susigrąžinti ir partijos skyrių pasitikėjimą, ir rinkėjų, o tam reikėtų nemažai svarbių sprendimų: „Socialdemokratai Lietuvos politiniame gyvenime buvo, yra ir bus. Tiesiog mūsų partiją, kaip ir daugelį kitų pasaulio šalių tradicinių partijų, ištiko krizė. Ją išgyvena ne tik kairiosios pakraipos, bet ir dešiniojos, ir liberalių pažiūrų partijos.“

Nemažas sujudimas ir tarp TS-LKD narių. Jie taip pat rinks partijos pirmininką.

Lyderio rinkimai į vasarį buvo atkelti, kai to praėjusių metų lapkritį pareikalavo G. Landsbergis, sulaukęs priekaištų dėl nelabai sėkmingų – 31 vieta parlamente – rinkimų, ypač iš vyresnės kartos partiečių.

Kaip skelbė žiniasklaida, kandidatavimą jau patvirtino G. Landsbergis, Seimo nariai Agnė Bilotaitė, Mykolas Majauskas, Zygmantas Pavilionis bei Paulius Saudargas. G. Landsbergis ir M. Majauskas jau pradėjo rinkimų kampaniją – partiečiams parašė laiškus.

Tiesa, pats M. Majauskas neslėpė savo galimybes vertinantis kukliai. Tačiau jis tikisi, kad rinkimuose prireiks antrojo turo – diskusija partijoje esą labai reikalinga.

„Suprantu nuovargio ir nusivylimo nuotaikas, kurios neišvengiamai apima, kai po didžiulių įdėtų pastangų rinkimų laimėti nepavyko. Aš pats esu pasiruošęs priimti atsakomybę už rinkimų rezultatą. Todėl ir

kreipiausi, prašydamas paankstinti partijos pirmininko rinkimus. To prašiau tikrai ne todėl, kad norėčiau nusikratyti atsakomybės ar darbų. Anaipol – dabar mūsų visų laukia nauji ir didesni iššūkiai bei uždaviniai“, – laiške partiečiams, kurį citavo delfi.lt, rašė G. Landsbergis.

Į partijos pirmininkus taip pat siūlyta Irena Degutienė, buvęs partijos vadovas Andrius Kubilius, bet agentūrai BNS jie patvirtino rinkimuose nedalyvausiantys.

Politologai teigė, jog tarp pasiskelbusių kandidatų rimtesnio konkurento G. Landsbergiui nemato. Buvo laukiama, kaip pasielgs rimčiausiu dabartinio pirmininko konkurentu laikomas buvęs Lietuvos ambasadorius JAV Žygimantas Pavilionis.

Ir, panašu, intriga atsirado. „Kovoje dėl dešiniųjų spektro – parako kvapas“, – pastarosiomis dienomis pranešė lrytas.lt. „Atmosfera po konservatorių stogu ir vėl kaista. Portalo žiniomis, pirmalaikiuose partijos pirmininko rinkimuose apsisprendė dalyvauti stipriausiu konkurentu dabartiniam dešiniųjų lyderiui G. Landsbergiui laikomas Ž. Pavilionis. (...) Šaltinių dešiniųjų gretose teigimu, buvęs diplomatas po ilgo svyravimo ir blaškymosi vis dėlto nusprendė neatsiimti savo kandidatūros į partijos pirmininkus, kurią iškėlė skyriai, ir mesti pirštinę G. Landsbergiui.

(...) Portalo lrytas.lt duomenimis, pagrindinis tikslas, kurio siekia buvęs Lietuvos ambasadorius JAV – šalies prezidento rinkimai 2019 m., kuriuose jis dalyvautų kaip TS-LKD kandidatas.

Taigi, Ž. Pavilionis greičiausiai tikėjosi, kad tuo atveju, jei vis dėlto nedalyvautų partijos pirmininko rinkimuose, G. Landsbergis už tai jau dabar galėtų jam pažadėti partijos kandidato į prezidento postą nominaciją. Tačiau panašu, kad tokio susitarimo nepavyko pasiekti.

(...) Bet kokiu atveju neabejojama, kad Ž. Pavilionio dalyvavimas įskels

dar didesnes nesutarimų kibirkštis tarp jo ir visos partijos vadovybės, nei tos, kurios buvo plykstelėjusios iš karto po Seimo rinkimų. Tuomet Ž. Pavilionis visą partijos vadovybę, nusprendusią nesiderėti dėl koalicijos sudarymo su „valstiečiais“, buvo viešai apkaltinęs pasitarnavus Rusijos valdžiai“, – rašė portalas.

Nemaloniai naujieji 2017-ieji prasidėjo ir Valstybinės mokesčių inspekcijos (VMI) viršininkui, praeitos kadencijos Seimo Finansų ir biudžeto komiteto pirmininko Broniaus Bradausko sūnui Dainorui. Specialiųjų tyrimų tarnyba (STT) pranešė apie galimai korupcinę D. Bradausko veiklą, o Finansų ministerija pradėjo tarnybinio nusižengimo tyrimą ir nušalino VMI vadovą nuo pareigų. „VMI yra viena svarbiausių šalies institucijų, todėl jos vadovo veikla neturi kelti jokių abejonių“, – žiniasklaidai sakė finansų ministras Vilius Šapoka.

STT direktorius Saulius Urbanavičius portalui delfi.lt patvirtino, kad STT nėra pradėjusi ikiteisminio tyrimo. Neoficialiais vertinimais, tai reiškia, kad ikiteisminiam tyrimui pradėti trūksta medžiagos. Nepatvirtintais duomenimis, įtarimai kilo dėl santykių su viena iš verslo grupių. Apie tai buvo kalbama ir „Žinių radijo“ laidoje dalyvaujant premjerui Sauliui Skverneliui.

Pats D. Bradauskas delfi.lt sakė: „Nesuvokiu, kas čia vyksta, nežinau, kuo esu kaltinamas, manęs niekas neinformavo apie detales.“ „Neklausė tėvo, prisišaukė bėdą. Kovojo su stambiaisiais ir sulaukė atsako“, – taip savo sūnaus situaciją portalui lrytas.lt apibūdino jo tėvas B. Bradauskas.

Žiniasklaida pranešė, jog neaiškios STT formuluotės dėl neva padaryto drausminio nusižengimo, taip pat skuboti, bet neargumentuoti Finansų ministerijos vadovybės veiksmai nusteina tiek politikus, tiek teisininkus.

Kalbėdamas su portalu TV3.lt

Vilniaus universiteto Teisės fakulteto docentas Remigijus Merkevičius pripažino, kad situacija yra paini, bet akivaizdu, kad pakankamai informacijos STT nesurinko: „Jeigu tai būtų kas nors labai rimta, bent jau ikiteisminis tyrimas būtų pradėtas. Aš asmeniškai matau čia didžiulę bėdą – labai aiškūs policinės valstybės požymiai. Ne demokratinės, o policinės.“

„Situacija mane stebina. Nesuprantu, kodėl visuomenei nenurodoma, kas tiriama. Juk pranešus apie nušalinimą nėra jokių kliūčių paaiškinti, kuo institucijos vadovas įtariamas. Noriu tikėti, kad mes gyvename teisingoje valstybėje“, – portalui 15min. It kalbėjo Seimo narė, buvusi finansų ministrė Rasa Budbergytė.

Situacija kiek aiškesnė tapo po surengtos finansų ministro Viliaus Šapokos spaudos konferencijos. Jo teigimu, sudaryta komisija tiria D. Bradausko veiklą dėl galimų tam tikroms verslo grupėms palankių sprendimų priėmimo, su tam tikrų verslo grupių atstovais galimai aptariant tiek VMI, tiek teisėsaugos tarnybų atliekamus tyrimus, ir naudojimosi tarnybine padėtimi, tam tikriems verslo subjektams teikiant neviešą informaciją apie kitus tiek fizinius, tiek juridinius asmenis. D. Bradausko tolesnė ateitis paaiškės po to, kai bus paskelbti tyrimo rezultatai.

Tuo metu pats D. Bradauskas apie atsistatydinimą nekalbėjo, o visus kaltinimus neigė. „Aš jaučiuosi teisingai ta prasme, kadangi mūsų institucijai yra keliami labai aukšti reikalavimai, juos keliamo ir vadovybei šios institucijos, ir tiesiog nežinau, apie ką kol kas kalbama, todėl jaučiuosi teisingai. Galiu tik pakartoti, kad jeigu įvyks kažkoks nušalinimas ir tarnybinio nusižengimo tyrimas, aš bendradarbiausiu, sieksiu, kad būtų civilizuotai, greitai, objektyviai ir efektyviai atliktas tas patikrinimas, ir kai bus rezultatai, aš išsakysiu savo nuomonę ir komentuosiu“, – agentūrai BNS kalbėjo D. Bradauskas.